

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Biblioteca Centrală
Presa
Hunedoara-Deva

Citiți în acest număr:

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A. R. L. U. S.

Vehicule și pietoni
într-o mare metropolă

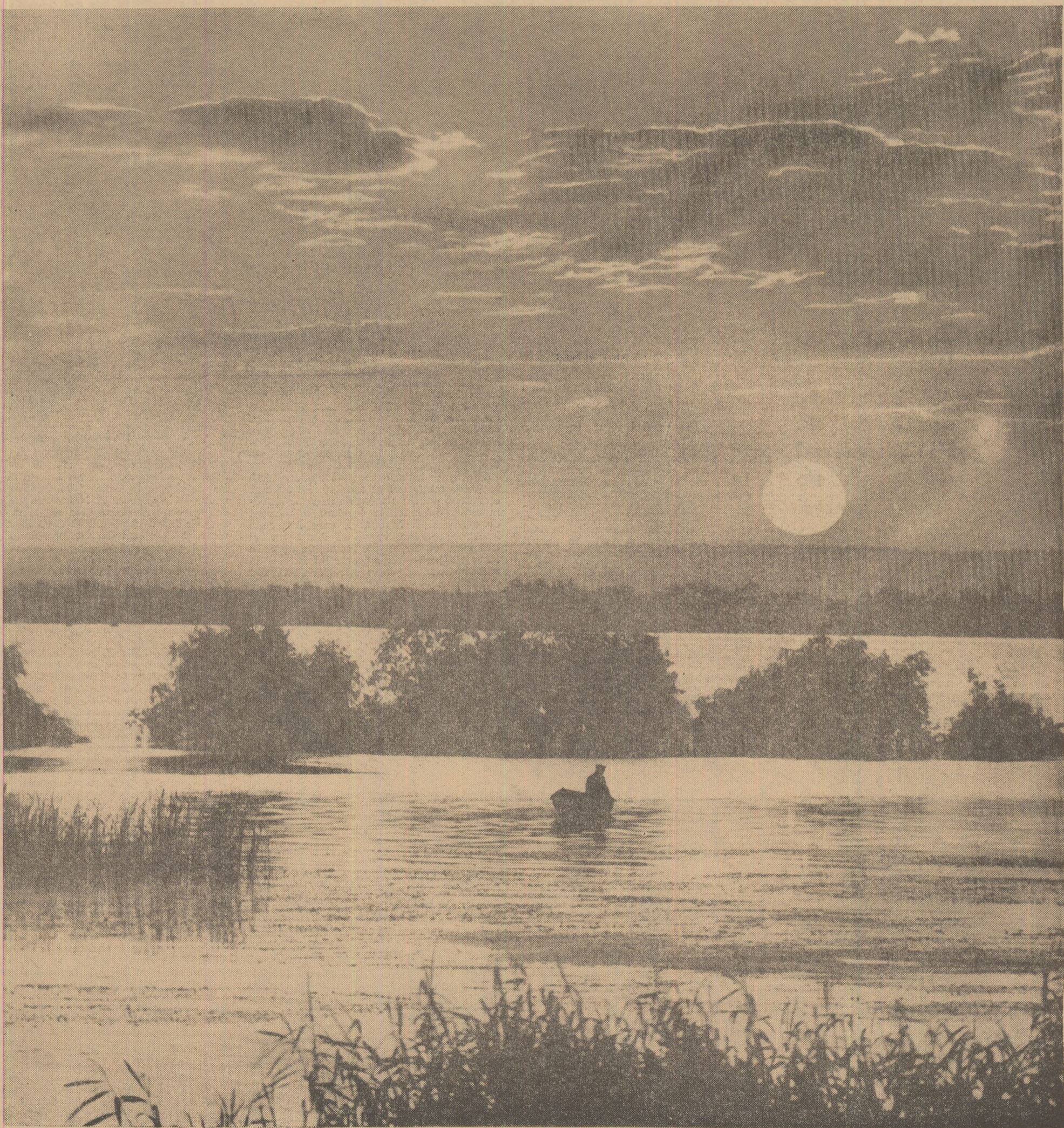
de Arhitect Al. Zamfiropol
(pag. 3)

Misterele Lunei

de Prof. univ. A. Pirvu
(pag. 6-7)

30 (958)

Anul XIX
26 iulie 1963
12 pagini, 1 leu

Clipe de destindere în amurg

memento

**Un
succes
fără
precedent**

Se spune — și nu fără dreptate — că e greu să fii profet în țara ta. Ca să nu mai vorbim că este în genere greu să fii profet... Și totuși, nu poate să încapă nici o îndoială că au avut în totul dreptate criticii sovietici care au pronosticat că prezentarea filmului „Minunea rusă” va fi socotită în U.R.S.S., la un ulterior bilanț, drept unul din cele mai memorabile evenimente culturale ale anului 1963. Însuflețirea și interesul cu care marele public sovietic a primit acest mare documentar în două serii sint, de altfel, de natură să îndemne la cele mai optimiste pronosticuri.

După cum aflăm din presa sovietică, în numai câteva zile de proiectare a primei serii la cinematografele „Forum” și „Hudojestvennii” s-au vândut peste 90.000 de bilete. Din cauza sărăciei de cerere, rularea acestor prime serii a trebuit apoi prelungită peste prevederile inițiale. Acum se lucrează la executarea copiilor care vor permite prezentarea filmului într-un mare număr de cinematografe. Atelierul respectiv din Moscova s-a dovedit neîndestulător pentru comenzile primite, așa încât în momentul de față se fac simultan copii și la Kiev, Novosibirsk și Har-kov.

La carei organizația că un membru al conducerii organizației care se ocupă cu difuzarea și popularizarea filmelor a „destăinuit” unui corespondent al agenției „TASS” că e vorba de nu mai puțin de 3088 de copii (cei trei mii optzeci și opt), dintre care 2000 pe peliculă lată. De altăieri, filmul a început să ruleze la mai multe cinematografe din capitala sovietică iar zilele acestea va fi programat la Leningrad și în toate capitalele republicilor unionale.

Se anunță un aflus de public fără precedent.

**m. d.
jumătate
de
miliard
de
porții**

Un subiect de mare actualitate pe canicula: înghețata. În Uniunea Sovietică acest produs dulce și rece este consumat

în tot cursul anului. Vara, însă, cantitatea necesară pentru combaterea arșiței capătă proporții... cosmice.

Nu mai la Moscova și în celelalte orașe din R.S.F.S. Rusă se vor fabrica anul acesta 105.000 tone de înghețată, adică aproximativ jumătate miliard de porții. În această cifră uriașă, nu intră producția auzelor de restaurante, calenele și cofetării, care își prepară singure apetisantele casate sau „morojenoc”.

Vara aceasta, moscoviții au la dispoziție sorturile tradiționale: „eschimo”, înghețată de șocolată, alune, iistic etc. Dar există și noutăți, unele din ele de-a dreptul senzaționale. De exemplu, înghețata din suc de mere și, mai ales, cea din vin (între silon, bineînțeles). Iată deci că cei care beau... solid, vor putea face asta la modul cel mai concret.

În capitala Uniunii Sovietice se deschid mereu noi coletării specializate în desfacerea înghețatei. Altele sînt marile și reamenajate. De pildă, cofetăria „Sever”, de pe strada Gorki, a „înghițit” un magazin de mercerie vecin cu ea, pentru a putea căpăta dimensiuni mai corespunzătoare afluentei de amatori.

Au și căldurile avantajul lor.

**f. d.
sfârșit
de
săptămîna**

Problema petrecerii timpului liber și mai cu seamă aceea a petrecerii sfîrșitului de săptămîna este vara dezbătută cu aprindere — ca să folosim o expresie proprie sezonului — de orice orașean. Exigențele vieții moderne solicită mai mult decît altă dată facultățile fizice și psihice ale omului și fac ca nevoia de destindere să fie mai acut resimțită și prilejul de odihnă mai mult prețuit. Această împrejurare e, firește, valabilă și pentru moscoviți. Care se pot socoti din acest punct de vedere niște răsfațați ai soartei, căci au numai greutatea de a alege între nenumăratele posibilități care li se oferă.

Să vedem, dar, cum își petrec moscoviții week-endul?

Să presupunem că ziua de muncă a luat sfîrșit și că termometrul se încăpăținează totuși să arate +30° — cum se întîmplă de atîtea ori în vara asta. Bineînțeles, cel mai simplu este pentru un moscovit să ia, chiar din centrul orașului, un hidrohidor de tip „Raketa” și în câteva clipe, străbătînd riul Moskva și canalul cu același nume, să ajungă în parcul Himki sau, dacă perseverează, într-o pădurice, așa-numită „Poiană de aur”, aflată la vreo douăzeci de kilometri de oraș.

Bineînțeles, cei mai comozi pot să prefere o piscină, un teatru în aer liber sau

o terasă de cafenea... Dar se poate face și altceva. Și mulți chiar așa și fac. Își iau anume rachetele de badminton, o minge de voleibal sau unelte de pescuit și se duc să se instaleze pentru sfîrșitul de săptămîna într-unul din locurile de odihnă din vecinătatea orașului. Pentru că fiecare raion din Moscova are, arcașii pe undeva, nu prea departe, „parcul” lui. Cîteva zeci de hectare de pădure, un riu, un lac... Aceste zone au fost inaugurate acum trei ani și au devenit curînd extrem de populare. Legătura cu orașul se face foarte comod (cu taxiuri, autobuze). Și cum sînt locuri frumoase, ele sînt realmente potopite în fiecare sfîrșit de săptămîna de zeci de mii de moscoviți. Buveți ambulante, caravane cinematografice, artiști de estradă și amatori se întrec în a crea o ambianță veselă.

Un alt loc de odihnă, acum în curs de amenajare, este acela de pe malul bazinului Kliazma. S-au și ridicat primele hoteluri, au fost aduse primele iachture, ambarcațiuni de sport și de plîmbare...

**s. d.
obeliscul
în
tratament...**

Leningrad, Piața de Palatului. Imensă și lenivă săgeată de piatră, încrenă de-a pururi în zborul ei, Coloana lui Alexandru domină nu numai piața, ci tot decorul inconjurător.

„Fișa” ei biografică are cîteva date interesante:

Vîrsta: Coloana alexandrină a fost ridicată în 1832, pentru a glorifica victoria armatelor ruse asupra lui Napoleon.

Înălțimea: 47 de metri. Din virful coloanei se deschide o admirabilă perspectivă a frumoaselor ansambluri arhitectonice ale Leningradului).

Greutatea: 600 de tone. Coloana se ține pe postulate doar prin forța proprie ei greutăți, fără nici un fel de întărituri. A fost înălțată de aproape două mii de muncitori și soldați, cu ajutorul primitivelor mecanisme de ridicare existente atunci.

De cîva timp celebrul obelisc a fost îmbrăcat în schele. Colosul de piatră a intrat în tratament.

Încă în 1836, cînd trecuseră deci abia patru ani de la inaugurare, pe suprafața coloanei s-au observat niște crăpături. Pentru prima oară coloana a fost reparată în 1860. Apoi în 1912, în zilele centenarului luptelor de la Borodino.

Pentru a treia oară în 1963, arhitecți, ingineri, tehnicieni și muncitori își unesc eforturile pentru a menține măreția și frumusețea unui foarte original monument de arhitectură. Monolitul, care întrece în înălțime coloana Vendôme din Paris și Columna lui Traian din Roma, va apare în toată strălucirea și măreția lui în cîntecul sărbătorii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

i. c.

**soarele
sapă
canale**

„Deasupra apelor înghețate ale nordului, parcă atingînd colții sticloși ai ghețurilor îngrămădiți de-a valma, zboară un avion. În urmă-i, pe luciul gheții se așterne o diră lată, neagră, din praf de cărbune și nisip fin. Avionul repetă operația timp de cîteva zile. Curînd, diră neagră se întinde pe o distanță de cincinzeci de kilometri.

Bănușiți cumva ce rost are această neobișnuită pulverizare a gheții cu cărbune și nisip? Nu? Atunci să urmărim ce s-a întîmplat mai departe. La numai cîteva zile de la menționata operație, pe întinderile de gheață au apărut ochiuri de apă. Sub acțiunea propriei lor greutate, firicelele de nisip s-au afundat tot mai adînc în platoșa de gheață, ochiurile de apă s-au înmulțit și în scurt timp panglica neagră de cărbune a dispărut făcînd loc unui canal. Așa se face că anul acesta perioada de navigație pe unele ape nordice a putut începe de vreme decît altă dată. Soarele a înlocuit spărgătoarele de gheață, săpînd canale într-un timp record inaccesibil pentru oameni.

Toate acestea s-au petrecut din inițiativa profesorului I. S. Pesceanski, de la Institutul de cercetări științifice problemele Arcticii și Antarcticii. Ideea profesorului a fost pe cît de simplă pe atît de ingenioasă: primăvara, soarele revărsă asupra ghețurilor un adevărat torent de energie calorică. Culoarea albă a gheții formează, însă, un fel de scut ce respinge razele solare, spre deosebire de negrul direi de cărbune care, absorbîndu-le, intensifică mult acțiunea căldurii solare. Experiențele au confirmat în totul justetea calculelor savantului. Forța Soarelui a topit în cîteva zile o masă compactă de gheață, lucru pentru care oamenii ar fi trebuit să irosească 90.000 de metri cubi de lemn de calitate superioară sau 18.000 de tone de cărbune.

d. c.

**tadjikistan —
ieri, azi,
mîine**

Tadjikistanul, care se află în sud-estul Asiei centrale sovietice, era înainte de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie o mare pată albă pe hartă. Nimeni nu știa nimic despre locuitorii și bogățiile lui, afară poate doar de faptul că 85 la sută din terenurile arabile și 75 la sută din vite aparțineau proprietarii musulmani și celebrului emir din Buhara (un urmaș al celui pe care l-a păcilit Nastratin Hoge). Nu existau fabrici, nu exista un singur kilometru de cale ferată (prima locomotivă a apărut acolo în... 1929), nu se publicau nici cărți, nici reviste. Cine să le fi citit? În 1915 funcționau 6 școli elementare și 4 școli de șapte ani, cu un total de 336 de elevi.

Astăzi, cele 2.577 de școli de cultură generală numără aproape jumătate milion de elevi. Universitatea din Dușanbe are 5.000 de studenți și nu constituie decît un din cele 50 de instituții științifice din republică. Editura de stat tadjikă publică anual circa 600 de titluri de cărți, cu un tiraj de peste 5,5 milioane de exemplare.

Acest avînt al învățămîntului, științei și culturii s-a realizat pe baza unei intense dezvoltări a economiei din Tadjikistan. Peste 200 de fabrici și secții au fost construite aci de la începutul septenarului (1959). Pe riurile Vahș și Sir-Daria s-au ridicat importante hidrocentrale. O alta, care se află în construcție nu departe de capitala Dușanbe, lângă satul Nurek, va avea o putere instalată de 2.700.000 kW.

În 1913, Tadjikistanul producea 30.000 de tone de bumbac de proastă calitate. În 1963, recolta va fi probabil de 550.000 de tone iar calitatea fibrelor va fi mult superioară. Peste 15.000 de tractoare (socotite convențional la 15 CP) străbat ogoarele cu „aur alb”, pe care le scaldă canalele de irigare. Creșterea oilor s-a dezvoltat și ea considerabil, alături de clasicul „astrahan” apărînd și rasa „tadjikă”, cu animale care dau lînă fină dar și carne și grăsimi în mare cantitate.

Perspectivile de dezvoltare ale R.S.S. Tadjice sînt dintre cele mai promițătoare. Recolta de bumbac va ajunge la 1.200.000 de tone pe an. Numeroase terenuri sterpe vor fi transformate în livezi și vii. Producția animală va spori și ea considerabil. În valea Vahșului se vor ridica o uzină de aluminiu și una de îngrășăminte azotoase.

Dintr-o regiune înepătată, mizeră, analfabetă, Tadjikistanul s-a transformat într-o republică cu industrie și agricultură dezvoltată, ai cărei locuitori contribuie cu elan la marea construcție a comunismului.

v. r.

Pitoreștile împrejurimi ale Moscovei au fost vizitate zilele acestea, pe lângă zecile de mii de localnici și de participanți la al treilea Festival internațional al filmului

**MOSCOVA
ÎȘI SCHIMBĂ ÎNFĂȚIȘAREA**

Vehicule și pietoni într-o mare metropolă

Metropola sovietică este un imens nod de circulație și transport în care se întretaie nenumărate căi de comunicație rutiere, feroviare, fluviale și aviatice. Ele asigură legătura dintre Moscova și restul țării, precum și comunicațiile cu străinătatea.

Rețeaua de circulație a capitalei sovietice comportă 1.600 km. de căi rutiere: străzi, bulevarde, stradele, pasaje și piețe; 40 de linii de tramvai,

172 de linii de autobuz, 47 de troleibuz și 90 de km. de linii subterane de metro. Dacă la aceasta mai adăugăm și cei circa 3 milioane de kilometri parcurși de 10.000 de taximetre și milioanele de kilometri străbătuți de miile de autoturisme și autocamioane care circulă în Moscova ne dăm seama ce uriașe proporții are circulația în acest oraș.

Circulația sporește necontenit și se constată că, pe zi ce trece, unele artere magistrale nu mai au capacitatea de a face față cu succes torentului de mașini în continuă creștere. Pentru soluționarea acestei probleme se elaborează în prezent o Schemă generală de organizare a circulației și mijloacelor de transport ale Moscovei.

Dintr-un articol publicat în săptămânalul „Nedelea” spicim câteva date despre noile lucrări urbanistice proiectate în vederea îmbunătățirii situației actuale.

Dirijarea și coordonarea lucrărilor a fost încredințată Institutului pentru Planul general al Moscovei. Acesta trebuie să desfășoare o muncă asiduă de cercetare și statistică, sondaje asupra frecvenței circulației în punctele aglomerate, să studieze direcția fluxurilor majore de circulație etc. Deocamdată, ca soluție de expediție, se preconizează ca circulația vehiculelor pe marile fluxuri să se facă în sens unic. De altfel, procedeul nu e o noutate la Moscova: de multă vreme se circulă într-un singur sens pe străzile Pușcinaia, Liusinovskaia, Brest etc. iar recent sistemul a fost introdus și pe alte magistrale centrale, ca bulevardul Karl Marx, strada Pușkin, strada Petrovka, piața Manejului și piața Sverdlov. De asemenea, se studiază și reorganizarea circulației pe încă un număr de străzi suprasolicitate: Kubișev, Razin, Kirov, Dzerjinski, Sretenka etc. În felul acesta capacitatea de circulație a arterelor amintite va fi mult sporită.

Circulația și transporturile sînt o problemă cheie pentru dezvoltarea oricărui oraș iar în ce privește Moscova, metropolă continentală, ele cer o rezolvare la un înalt nivel urbanistic. O circulație optimă de vehicule și persoane este „circulația continuă”, cînd vehiculele nu stînjenesc pietonii și invers. Pentru aceasta urmează să se construiască nenumărate pasaje subterane sau pasarele aeriene. Pe de altă parte, pe marile fluxuri de circulație vehiculele trebuie să circule continuu. Aceasta presupune „întretineri de nivelate”, în care magistralele trec unele sub altele, îngăduind ca vehiculele să gonească fără opriri. Astfel, se mărește viteza de circulație, realizîndu-se totodată o sporire a debitului pe magistralele respective.

Mai există, însă, și alte măsuri tehnice care ar putea contribui la îmbunătățirea circulației ca, de pildă, „circulația diferențiată”, adică separarea fluxurilor de circulație pe categorii de vehicule. Pentru Moscova, care are nenumărate străzi „radiale”, pornind de la centru spre periferie și străzi „inelare”, care le întretaie pe celelalte prin mai multe inele concentrice la intervale ce se îndepărtează de centru, se preconizează construirea unor artere de „drenaj”, adică magistrale colectoare paralele și pe direcții opuse, evitîndu-se centrul orașului. Ele urmează să canalizeze circulația pe sensurile fluxurilor majore.

Lucrări ingineresti recente dovedesc deosebită grijă pentru punctele de afluență mai importante. Astfel, putem cita tunelele și rampele de racordare a pantelor din piețele Oktiabrskaja și Krimskaia, de pe strada Ceikovski, din piețele Moskovskaia și Taganka, rampa de pe strada Ulianovskaia și de pe inelul Sadovaia care peste puțin timp va

avea și el o circulație continuă. Foarte curînd va începe deasemeni reconstruirea pieței Vosstanie. Un număr de 11 tunele, o

este ca el să dispară din zonele centrale ale marilor orașe din mai multe motive, printre care fixitatea traseului, blocarea circulației

în caz de pană electrică, dificultatea accesului pietonilor la stații etc.

Gările de cale ferată, incluse și

Enormă dezvoltare a circulației a impus construirea la Moscova a unei rețele de largi autostrăzi moderne, cu pasaje subterane pentru pietoni. În fotografia noastră: autostrada care străbate bariera Kaluga

rampă și 20 de pasaje subterane pentru pietoni vor degaja circulația la încrucișările cu inelul Sadovaia, principala autostradă inelară a Moscovei. Autostrada va descongiona considerabil străzile orașului, preluînd circulația de tranzit. De asemenea, noua arteră inelară care va trece pe o mare porțiune prin zona afectată căii ferate va prelua circulația de autocamioane pentru transportul mărfurilor.

În centrul orașului, care se reconstruiește de mai multă vreme, se studiază traseul arterei Noii Arbat, ce va forma un ansamblu cu bulevardul Kutuzov. Prin bulevardul Suvorov se va săpa un tunel spre strada Kalinin. În perspectivă se proiectează magistrala Novo-Kirovskaja care va prelua o mare parte a traficului de pe actuala stradă îngustă Kirov. În același timp se proiectează magistrala Soleanka-Nogotino, un pod în Lujniki care va face legătura între strada Pirogov și bulevardul Miciurin și prelungirea străzii Gorki pînă la gara fluvială Himki.

Se prevede, de asemenea, construirea a încă 57 de kilometri de linii de metro. Pînă la finele anului 1965 liniile de autobuz vor spori și ele cu încă 200 de kilometri iar cele de troleibuz cu 140 de kilometri.

În ce privește liniile de tramvai, ele nu vor spori întrucît noile trasee ce se vor construi la periferiile orașului le vor înlocui pe cele centrale existente. Acestea sînt sortite desființării, în cadrul acțiunii de descongionare a centrului orașului. Deși tramvaiul este mijlocul de transport în comun cu cea mai mare capacitate, tendința

Urmașii lui Tamerlan și „aurul alb”

Interesul publicului cititor din Occident față de Uniunea Sovietică este atât de viu încît presa burgheză se vede tot mai des silită să publice articole despre modul de trai al omului sovietic.

În cele ce urmează reproducem un fragment dintr-o suită de reportaje despre republicile sovietice din Asia Centrală publicate de ziarul francez „Combat”.

Cine s-ar fi gîndit vreodată că Asia Centrală, pe care acum cîteva decenii călătorii o descriau ca pe un ținut de stepe, nisipuri și moschee părăsite, un ținut al unei civilizații și culturi moarte va deveni o mare putere industrială a Răsăritului? Că statele emirului din Buhara și ale hanului din Hiva — cu orașele Samarkand și Tașkent care erau un adevărat Eldorado pentru feudații cu mari haremurii — vor deveni o țară civilizată?

Și totuși, uzinele și centralele electrice ale Uzbekistanului și Kazahstanului pot rivaliza astăzi cu întreprinderile cele mai moderne din lume. Iar dacă luăm în considerare și producția agricolă, transformările sînt atât de izbitoare încît întrec eforturile pionierilor din oricare altă regiune a globului.

Am vizitat Uzbekistanul: orașe și colhozuri, uzine și școli. Căci astăzi turiștii vin în Uzbekistan nu pentru a admira palatele emirului din Buhara cu chilile interzise ale celor patru sute de neveste, cu săli somptuoase în care se organizau orgii demne de „O mie și una de nopți”. Nu, acum turiștii vin pentru a înțelege cum de a izbutit o țară, odinioară pradă vînturilor și nisipurilor, să transforme natura și clima atât de aspre în aceste locuri.

Uzbekistanul este cea mai puternică republică din Asia Centrală și statul cel mai multinațional din lume. Pe teritoriul lui trăiesc laolaltă peste o sută de popoare și grupuri naționale.

În planul septenal, cele 15 republici din Uniunea Sovietică alcătuiesc un complex economic unitar. Dacă analizăm însă lucrurile mai adînc, vedem că regiunile aflate dincolo de Ural se bucură de cele mai favorabile condiții, întrucît 40 la sută din investițiile de stat sînt alocate pentru „pămînturile deschizătorilor de drumuri” — Siberia și Asia Centrală. Or, se știe că în aceste regiuni trăiește numai 20 la sută din populația U.R.S.S.!

Poate că tocmai acestei împrejurări i se datorează și uimitoarele transformări petrecute în Asia Centrală în răstimp de o generație, într-un ținut unde veacuri de-a rîndul au dominat feudalismul, ignoranța și epidemiile.

Numai brațele de muncă se găseau din belșug. În 1918 Lenin a trimis acestor oameni înfomețați pîine și alte alimente. Și oamenii s-au apucat de lucru. În toial războiului civil la Tașkent a fost construită prima uzină metalurgică. În 1928 s-a terminat reutilizarea industriei și a început crearea de ramuri industriale noi. În același timp au fost pregătite primele detașamente de specialiști calificați. Industrializarea Uzbekistanului a grăbit dezvoltarea agriculturii mecanizate.

Translatorul care m-a primit pe aerodromul din Tașkent, după ce s-a interesat amabil cum s-a desfășurat zborul și s-a întors către clădirea impunătoare a aerogării și m-a întrebat zîmbind:

— Vă place aeroportul nostru?

Pe bună dreptate, avea cu ce se mindri! Aeroportul Tașkent, cu instalațiile lui tehnice și cu moderna-i sală de așteptare, nu-i deloc mai prejos decît construcțiile similare din metropolele europene. Situată la 3000 de kilometri de litoralul răsăritean al Mării Negre, capitala Uzbekistanului este o adevărată minune a urbanisticii din Asia Centrală. Orașul nou smulge orașului vechi cartier după cartier.

Vizitam întia oară Asia Centrală. Trebind prin locurile care odinioară se numeau Stepa Flămîndă n-am întîlnit nici urmă de sărăcie. Cît vezi cu ochii numai cîmpii și copaci. Canalele nesfîrșite sînt străjuite de piersici și cași. În preajma unor clădiri înalte am văzut înălțîndu-se adevărați munți de bumbac. Erau centrele de egrenat bumbac. Satele seamănă a stațiuni climatice: cu palate de cultură, străzi principale și case de zid și de lămn.

Toată lumea vorbește în Uzbekistan de bumbac. În Uzbekistan se cultivă 3,5 milioane de hectare de bumbac. Odinioară, rețeaua canalelor de irigație era extrem de săracă, calitatea bumbacului slabă, iar productivitatea scăzută. Mecanizarea a permis valorificarea pămînturilor întelenite și extinderea irigației.

Operația cea mai remarcabilă în acest domeniu a început în 1939, în celebra vale Fergana. O armată de 180.000 de uzbeci și tadjici a construit atunci un canal cu o lungime de 270 de kilometri. În 45 de zile canalul a fost gata. El a făcut posibilă cucerirea pustiului. Astăzi canalul este un simbol al puterii de creație a omului.

Pretutindeni unde acest lucru a fost posibil s-au înălțat construcții hidrotehnice. Fiecare construcție nouă a născut o oază, fiecare canal o nouă regiune pentru cultivarea bumbacului, pentru plantarea de vii și livezi. Cele mai multe din oazele pînă mai ieri izolate sînt unite prin fișii late de vegetație.

— Bumbacul este „aurul nostru alb”, mi-a spus contabilul bogatului colhoz „Krasnii Uzbekistan”, aflat la 20 de kilometri de Tașkent. L-am vizitat în același timp cu congresmanul american Walter Rogers. Mi s-a părut un colhoz model. Asta nu înseamnă, însă, că alte colhozuri n-au același nivel de prosperitate. Dar „Krasnii Uzbekistan” a realizat un adevărat record: are un venit de peste 30 de milioane de ruble pe an.

Arhitect Al. Zamfiropol

Proiectant principal la Institutul central I.S.C.A.S.

**Un ziarist sovietic dezvăluie
cea mai mare afacere
a lumii interlope occidentale**

Nu de mult ziarele engleze au relatat în prima pagină aventurile unui anume Roddey. Nici un ziarist britanic n-a vorbit vreodată cu acest ins, nu-i cunoaște adevăratul nume și cu atât mai puțin nu știe unde locuiește sau se ascunde. Un singur om din Anglia știe toate acestea. E vorba de mister John Horman — detectiv, actualmente șeful serviciului de detectivi al lui British Overseas Airlines Corporation, care a relatat ziaristilor aventurile misteriosului Roddey.

AUR DE CONTRABANDĂ...

După cum a arătat mister Horman, totul a început cu o întâlnire care a avut loc primăvara aceasta, la Birmingham, între căpetenia unuia din cele mai mari bande internaționale de contrabandiști și acest Roddey, steward al societății British Overseas Airlines Corporation (BOAC). Cu acest prilej Roddey i-a spus gangsterului că în calitate de steward ar putea fi de folos bandei pentru transportul ilegal de aur peste hotare. Șeful contrabandiștilor a acceptat oferta dar, pentru orice eventualitate, și-a pus subalternii să cerceteze riguros dacă nu cumva stewardul fusese trimis de poliție. Cum controlul gangsterilor n-a descoperit nimic suspect, Roddey a fost curînd înștiințat că va transporta cu avioanele BOAC aur de contrabandă, primind pentru fiecare cursă 250 de lire sterline.

Într-o zi, Roddey s-a întâlnit într-o casă conspirativă cu noul lui șef care i-a cerut să treacă peste granița o cantitate de aur în valoare de 50.000 lire sterline. Căpetenia gangsterilor i-a cerut să se grăbească dat fiind că diverși membri ai bandei se și aflau în capitalele țărilor în care urma să aterizeze avionul. Și încărcătura destinată primei curse — câteva lingouri de aur — a fost numădeci virită într-un sac de voiaj.

Avionul a aterizat la Caraci. Echipajul și călătorii au trecut fără nici o greutate prin controlul vamal și Roddey, cu prețioasa-i încărcătură, și-a luat o cameră la un hotel din centrul orașului. Se stabilise în prealabil ca în aceeași zi, la ora 6, să se întâlnească cu o căpetenie a bandei spre a-i preda aurul și a primi cele 250 de lire sterline. Operația se apropia de sfîrșit. Dar tocmai atunci Roddey făcu un gest neprevăzut de contrabandiști: trase secretarul de jos al dulapului din camera de hotel, scoase un aparat de radioemisie pe unde scurte, foarte puternic, și transmisi în eter:

— BOAC, ascultă-mă, ascultă-mă. Vorbește Roddey, vorbește Roddey. Întîlnirea va avea loc la ora 18 în MacLeod Road, lângă gară. Repet, întîlnirea va avea loc la ora 18.00...

Radiograma a fost interceptată de cei cărora le era destinată: ofițeri ai poliției vamale pakistaneze și detectivi ai lui BOAC. De fapt Roddey nu era nici steward nici contrabandiștii, ci un detectiv particular angajat de compania de aviație BOAC. În ultimii patru ani, optzeci și patru de funcționari ai acestei societăți: piloți, stewarzi, mecanici, fuseseră dovediți ca agenți ai unor bande internaționale de contrabandiști, dar transportul ilegal de aur pe bordul avioanelor BOAC continua. Împrejurarea aceasta scădea mult prestigiul companiei și amenința BOAC cu mari neplăceri judiciare.

Misiunea secretă a lui Roddey luase sfîrșit: poliția areștă doi contrabandiști și confiscă valiza cu aur. La interogatoriu, contrabandiștii mărturisiră că aveau de gînd să transporte ilegal aurul în India și să-l desfacă cu preț de speulă la bursa neagră. Dacă ar fi reușit, afacerea le-ar fi adus un câștig de sută la sută, dat fiind că în India prețul aurului este de două ori mai mare decît în occidentul Europei.

De ce a fost ucis Ajaî Mitra

La 13 decembrie 1961, funcționarii ambasadei indiene din Viena erau extrem de agitați: în dimineața aceea șoferul ambasadei așteptase mult în fața casei diplomatului Ajaî Mitra dar acesta nu coborise. Cînd șoferul urcase în apartamentul diplomatului îl găsisse mort.

După autopsie experții declarară că Ajaî Mitra murise din pricina unei doze puternice de linal amestecat cu o otrăvă orientală necunoscută. Poliția din Viena hotărî că Mitra se sinucisese. Dar prietenii lui nu puteau să creadă această versiune. De ce să se fi otrăvit un tinăr diplomat de 36 de ani, plin de viață, întotdeauna vesel și cu mari perspective în carieră?

Sub presurarea opiniei publice, ancheta continua. Ziarele „Frankfurter Rundschau” și „Volksstimme” arătară că poliția austriacă descoperise în seiful lui Mitra, printre tot felul de birii, un document cifrat și niște chitanțe care atestau primirea unor mari sume de bani.

Documentul era de fapt o listă cu nume și adrese ale unor contrabandiști austriaci care, după informații aflate în posesia poliției, făceau transporturi ilegale de aur din Europa spre India. Chitanțele arătau că Mitra dăduse mari sume de bani unora dintre ei.

După această descoperire, colegii lui Mitra își amintiră de unele aluzii ale acestuia cum că în afară de activitatea diplomatică mai avea și o misiune secretă. Mitra făcuse aceste aluzii după o convorbire confidentială cu conducătorul serviciului vamal indian venit în vizită la Viena. Scopul călătoriei în Austria a conducătorului vamei indiene rezultă dintr-o declarație făcută de soția lui Mitra unui corespondent al agenției Press Trust of India: „Soțul meu îi vine pe cei care fac contrabandă cu aur. Asta era o parte din activitatea lui”.

Dar se vede că Ajaî Mitra fusese mai puțin dibaci decît încercatul detectiv Roddey și că pînă la urmă contrabandiștii îi descoperiseră jocul. După cum povestește miss Eva-Maria Warel, o cunoștință din Viena a diplomatului indian, la 7 decembrie „cineva i-a telefonat lui Mitra, după care el mi-a spus confidențial că în noaptea de 12 decembrie, la ora 10,30, se va întîlni cu o persoană interesată în diverse operații comerciale cu aur”. După întîlnire, Mitra a fost găsit mort.

Poliția din Viena a izbutit să stabilească că cu cîteva ore înainte de moartea lui Mitra acesta a primit vizita a doi necunoscuți și a băut cu ei o sticlă de coniac.

În cursul anchetei poliția l-a arestat pe austriacul A. Stessel și pe americanul Lipshitz-Novak, căpetenii ale contrabandiștilor din Viena, care au mărturisit că au avut de-a face cu diplomatul dar au negat că ar fi avut vreun amestec la asasinarea lui.

Luînd cuvîntul la 23 mai 1962 în parlamentul indian, Moaraji Desai, ministrul de finanțe al Indiei, a declarat că Ajaî Mitra izbutise totuși să transmită informații prețioase despre diverse mașinațiuni ale contrabandiștilor din Europa împotriva intereselor indiene. Drept urmare au fost arestați și făcuți inofensivi șefii cîtorva mari bande internaționale de contrabandiști, printre care și Charles Meloni, mecanic de bord al companiei de aviație BOAC. Cu ajutorul lui Mitra, vameșii indieni au descoperit de asemenea că automobilele care veneau în India de la Genova aveau volanul, șasiul și alte părți din aur vopsite cu lac roșu.

„Cadillac”-urile de aur

Într-o bună zi, pe o stradă de la periferia Calcuttei poliția a găsit un tinăr care zăcea pe trotuar în stare de inconștiență. Transportat la poliție, s-a stabilit că ar era fiul unui bogătaș din oraș, hănuit că ar avea legături cu contrabandiștii. Pe trupul tinărului se puteau vedea mai multe răni. După ce-și veni în fire, tinărul povesti că fusese răpit de niște necunoscuți care-l bătuseră crunt și-l torturaseră. Tinărul adăugă că se răzbunaseră pe el pentru că informase autoritățile despre data sosirii „Cadillac”-urilor de aur.

„Cadillac” de acest fel, care nu se deosebea de loc de confrății lui din fier a apărut la hotelul dintre India și Pakistanul de est, lângă postul de grăniceri Petrapol, la 10 septembrie 1962. Din „Cadillac” a coborît un ins voinic cu o barbă îngrijit pieptănată și a prezentat grănicerilor indieni un pașaport american pe numele Ralph Dachiner. Atît pașaportul și fotografia cît și ștampilele și viza erau în regulă. Nici în automobil și nici în valizele călătorului nu se găsi nimic suspect. Dar în ajun poliția fusese înștiințată de un tinăr din Calcutta că în septembrie vor sosi în oraș trei „Cadillacuri”, conduse de americani și transportînd aur de contrabandă în valoare de 12,8 milioane de rupii. O știre similară sosise în India și de la statul major din Paris al Agenției internaționale de poliție (Interpol)...

De aceea, deși la primul control nu se descoperise nimic, se hotărî ca americanul suspect să fie dus sub escortă la Calcutta, împreună cu „Cadillacul”. Acolo, cercetările fură continuate cu ajutorul unor aparate speciale și polițiștii descoperiră în ușa automobilului o mare ascunzătoare secretă în care erau virite 185 de lingouri de aur de cîte un kilogram, în valoare totală de 2,2 milioane rupii.

La interogatoriu, Ralph Dachiner declară că venise cu „Cadillac”-ul de aur din Franța, pe mare și-l descărcase în portul pakistanez Chittagong. Dachiner refuză să-și denunțe complicită, dar aceștia aflaseră probabil de eșecul confratelui lor și următoarele două „Cadillac”-uri de aur nu se mai prezentară la granița indiană.

Dachiner se află și acum la închisoare și ancheta cazului lui este condusă de S. K. Shrivastava, funcționar superior al serviciului vamal din Calcutta, mare specialist în materie. În 1960, sub conducerea lui a fost descoperită în portul Calcutta o mare contrabandă de aur în valoare de 3,8 milioane de rupii, adusă cu vasul comercial american „Ruth Averet”.

Shrivastava e cunoscut la Calcutta ca un om curajos și incoruptibil. Iar acum are foarte mare nevoie de curaj. Săptămînalele indiene „Link” și „Blitz” arată că Shrivastava pri-

mește mereu scrisori care îl amenință cu moartea dacă nu va clasa cazul americanului Dachiner. Iar la telefon glasuri necunoscute îl sfătuiesc cu regularitate „să se astîmpere”, dacă nu vrea să aibă soarta lui Ajaî Mitra...

După cum arată presa indiană, Shrivastava nu se lasă însă intimidat. Sute de colegi de ai lui deslășoară la hotarele Indiei o bătălie de fiecare zi, nevăzută dar nu mai puțin crîncenă și plină de primejdii împotriva unor gangsteri veleni și lipsiți de scrupule din Occident.

Gangsteri—bancheri și polițiști „timizi”

Fără să vrei te întrebi: puternica poliție din Occident nu poate oare sprijini autoritățile din India, Pakistan și alte țări asiatice în lupta lor lungă și grea împotriva contrabandiștilor? Și dacă nu poate, de ce?

Aceste întrebări au căpătat un răspuns destul de limpede la conferința conducătorilor poliției judiciare din 66 de țări capitaliste care a avut loc toamna trecută la Madrid din inițiativa Agenției internaționale de poliție. Experți cu multă experiență ai Interpolului i-au informat atunci pe detectivii Biroului Federal de Investigații, Scotland Yardului englez, Siguranței franceze etc. despre un dosar secret din care re-

„Souvenir” transformat în ascunzătoare pentru transportul aurului de contrabandă

zultă, așa cum arată ziarul britanic „Daily Telegraph”, că în momentul de față creșterea criminalității în lumea capitalistă este determinată în mare măsură de contrabanda de aur care se face pe o scară neobișnuit de mare în India.

După cum arată experții Interpolului, contrabandiștii de aur au devenit atît de bogăți și puternici încît comit pretutîndeni „crime organizate” și înființează nenumărate bande care acționează pe teritoriul multor state. Căpeteniile bandelor de contrabandiști joacă de obicei rolul de bancheri față de hoții și bandiști obișnuiți, finanțează și controlează contrabanda de stupefiante, pietre prețioase și ceasuri, ba chiar se ocupă cu asigurarea a tot felul de afaceri riscante.

Pe scurt, dacă e să-i credem pe criminaliștii de la Interpol magnații lumii interlope își fac astăzi afacerile cu metode similare cu acelea ale magnaților din Wall-Street și City. Această împrejurare a determinat și pesimismul manifestat de majoritatea delegaților la conferința de la Madrid. Mulți dintre ei au subliniat zădărnicia luptei împotriva contrabandei de aur. Ziarul indian „Times of India” a explicat această nepotîntă a apărătorilor occidentali ai legii prin faptul că șefii contrabandiștilor au legături cu virfurile politice și finanțiere dintr-un număr de țări capitaliste.

De unde se poate trage o singură concluzie și anume că lumea interlopă occidentală este astăzi atît de strîns legată de orînduirea burgheză a așa numitei „lumi libere” încît e foarte greu să se mai deosebească unde sfîrșește prima și unde începe a doua.

I. Andronov

VASILE NICOROVICI

Prin stepa Kubanului (III)

Maiaki — deschizătorii de drumuri

În Kuban, ca și în întreaga Uniune Sovietică, celor care se află în fruntea luptei pentru comunism, deschizătorii de drumuri, inovatorilor, frunțașilor, li se spune plastic „maiaki”, adică faruri. Lumina lor deschide calea celorlalți și va trebui să strălucească și în amintirea urmașilor. Această idee a stat la baza construirii unei „Case a experienței înaintate” în raionul Novokubansk, pe care am vizitat-o.

De pe pereți mă priveau chipurile celor mai buni maeștri ai recoltelor și ai crescătorilor de vite, în frunte cu celebrii mecanizatori Pervișki și Svetlincii. Lângă portretul fiecăruia, un dosar cu file dactilografiate conținând date biografice, rezultatele obținute și descrierea metodelor care au stat la baza muncii lor.

— O expoziție durează ceva timp — mi-a spus însoțitorul. Această casă a experienței înaintate va dura ani întregi și va alcătui un fel de cronică istorică a celor care au pus bazele societății comuniste în Kubanul nostru.

Dar nu numai atât. Casa unde s-au adunat luminile tuturor „farurilor” din raion nu are numai menirea să păstreze faptele oamenilor pentru istorie, ci contribuie, în primul rând, la însuși face-re-a istoriei, prin largă răspândire a experienței înaintate. În acest scop, sînt folosite cele mai diverse mijloace. Fasciculele de lumină ale experienței valoroase ajung pînă la cel mai îndepărtat colț al raionului. Chiar pînă la cei care nu pot veni să vadă exponatele. Cum? Expunerile frunțașilor sînt imprimate pe benzi de magnetofon. Metodele lor de muncă sînt ilustrate pe peliculă de film, cu sprijinul cineastilor amatori din localitate. Benzile și filmele sînt apoi trimise la casele de cultură, spre a fi prezentate colhoznicilor. Oricine înțelege ușor că o asemenea propagandă e mult mai eficientă decît ținerea unei conferințe.

Se zice că Umarov, unul dintre cultivatorii de sfeclă frunțași, cînd a intrat pentru prima dată în sala cu portrete a exclamat:

— Ce surpriză plăcută! Ia uite ce de prieteni am în raion și eu încă nu-i cunosc...

Iar o crescătoare de vite, al cărei portret figura de asemenea în aceeași sală, după ce a cercetat mai întîi dosarul ei de realizări și apoi pe ale celorlalți, a spus:

— Poftim! Am crezut că sînt cea mai bună, că nu mai am ce învăța și acum văd că sînt alții cu rezultate și mai bune...

Și întoarsă în colhozul ei a început să lucreze cu o exigență sporită.

Mai tîrziu, seara, la sfîrșitul notelor luate în cursul vizitei, am adăugat:

„Existența acestor „case a tuturor farurilor” — aici, în mijlocul stepii din Krasnodarski krai, are o semnificație mai largă. Pămîntul Kubanului nu este numai un grînar îmbelșugat, prin munca stăruitoare, plină de căutare a oamenilor săi — acest pămînt a devenit un adevărat laborator de mari proporții pentru descoperirea și experimentarea unor noi metode cu posibilități de extindere în toate regiunile Uniunii Sovietice, către care el însuși strălucește ca un uriaș far al experienței înaintate”.

Aceste observații pot sluji și ca concluzie a reportajului meu despre Kuban, întrucît de aici încolo aveam să vizitez orașe și întreprinderi industriale.

★
Post-scriptum. Primul. Totuși nu mă îndur să nu mai adaug o observație, tot relativ la agricultură. Prilejul mi-l oferă scurtul popas la colhozul din Novo-Ukrainskaia, pe drumul de întoarcere spre Krasnodar.

Ceea ce impresionează aci, ca să intru direct în temă, este ritmul rapid al construcției de case, și în special al clădirilor de interes general. În stați- nă există: o sală de cinematograf, un stadion, un centru de radioficare. Se află în curs de construcție: localul unui magazin, un restaurant, un spital, o baie publică, edificiul unei școli de II ani și altele.

Dar nu e vorba numai de atât. Aceste construcții sînt încadrate într-un plan mai vast, care prevede asfaltarea străzii principale, trotuare și alei de flori, amenajarea unui parc și a unei piețe în centrul localității. E vorba deci de o adevărată urbanistică aplicată realităților satului. Nu e și acesta un fapt semnificativ din marele proces istoric de apropiere a satului de oraș, despre care am mai avut prilejul să vorbesc în cursul acestui reportaj?

Cîteva cuvinte despre Krasnodar

Orașul e capitala stepii Kubanului. O uriașă stați- nă de piatră. Farmecul lui aparte se datorește tot stepii care îl înconjoară. Ați văzut cu ce consecințe năvălește asupra lui primăvara.

Nu trebuie confundat cu Krasnodonul, orașul de baștină al „Tinerei Cărzii”, cum se mai întimplă unora. Înainte de revoluție s-a numit Ekaterinodar, și era centrul ofițerimii cazăcești, al moșierimii și al negustorilor de cereale. Avea cîteva mici întreprinderi, dar nici un institut de învățămînt superior. În cursul războiului civil, Ekaterinodar a devenit inima „Vendee-ii” ruse din Kuban, sub conducerea generalilor Kornilov și Denikin. Înfrun- terea dintre albi și roșii, atîțată de intervenția străi- nă, a luat aici un aspect extrem de acut, ca și în regiunea Donului, și a alimentat nu puține drame ca aceea a lui Grigori Melehov. Dacă vă aduceți aminte, Ekaterinodarul figurează ca fundal istoric și în unele capitole din „Calvarul” lui Alexei Tol- stoi. Cu prilejul transpunerii pe ecran a romanului, o serie de exterioare au fost filmate aici, „pe viu”.

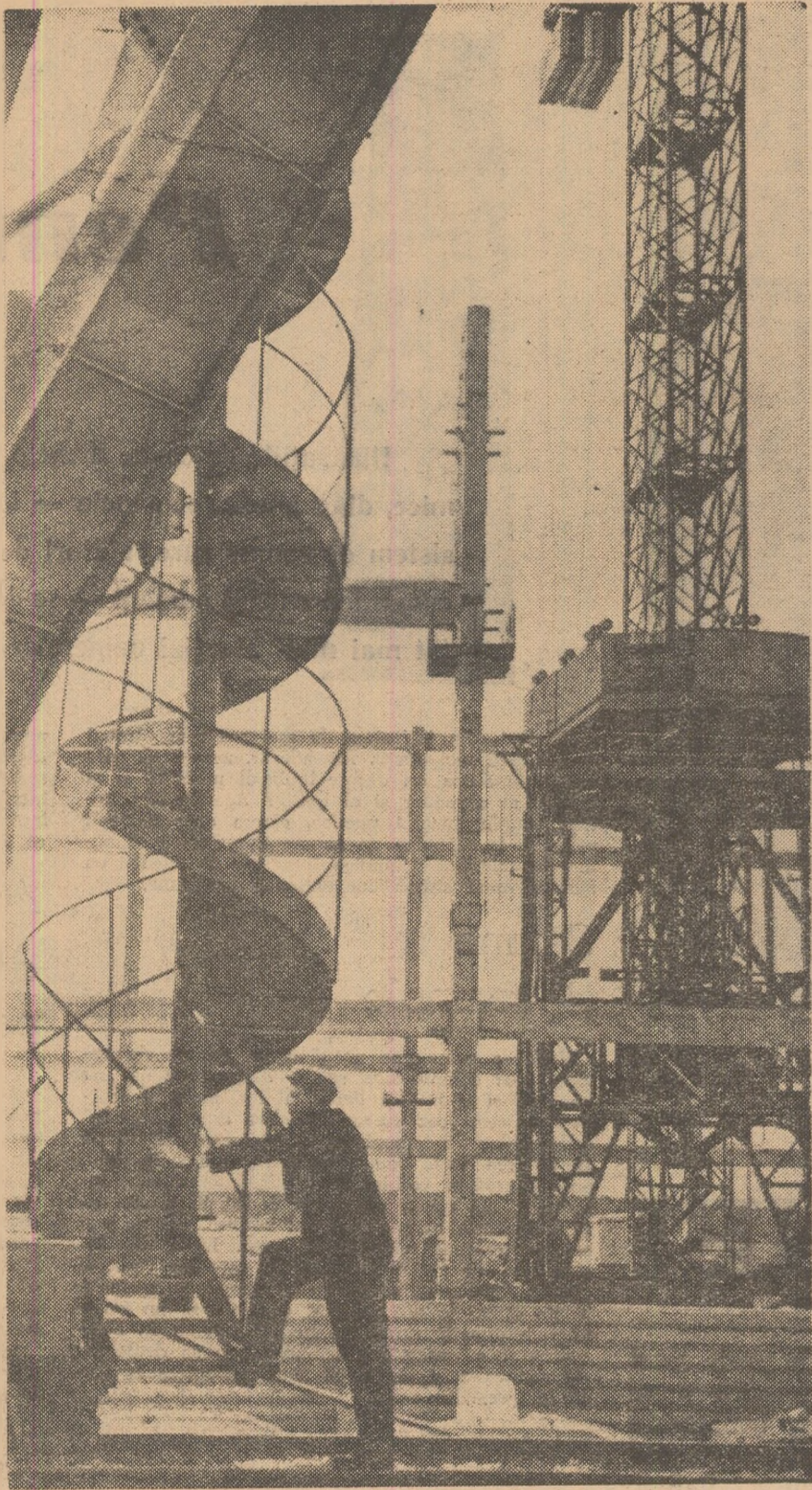
Astăzi, Krasnodarul sovietic reflectă prin indus- tria lui în plină dezvoltare, prin numeroasele insti- tute de învățămînt superior, bogăția pămîntului și talentul poporului din Kuban. Aș dori să mă feresc de o enumerare, căci ar rezulta o listă de uzine și instituții și atât. Mai bine aș ilustra istoria nouă a orașului referindu-mă la cercetările legate de numele academicianului Pustovoit. Acesta a reușit să obțină, prin selecții succesive, într-o activitate ne- îtreruptă desfășurată timp de cîteva decenii, un nou soi de floarea soarelui. Semînțele acestui nou soi conțin 50 la sută ulei! E o performanță unică în lume.

Desigur că această victorie dobîndită asupra natu- rii ar putea servi unor elogioase comentarii des- pre tenacitatea și puterea de muncă a savantului. Am să mă mărginesc însă să relev un fapt sem- nificativ pentru istoria orașului. Înainte de Revolu- ție, Pustovoit a fost, ca și Micurin, un slujbaş umil, un profesor de liceu nebăgat în seamă de oficialitățile țariste. Și numai în Krasnodarul so- vietic, datorită sprijinului acordat de stat, s-a pu- tut realiza.

★
Spre vest, pînă la Marea Neagră, unde e portul Novorosiisk, înfățișarea peisajului se schimbă. După stepa largă și fără hotar urmează o zonă delu- roasă, plantată din loc în loc cu tușuri de sonde! În stînga, la orizont, se văd spinările de piatră ale munților. Privelitea e ca la noi, prin Valea Prahovei, în dreptul localității Băicoi.

Apoi colinele care mărginesc drumul încep să se ridice, să se prefacă în ziduri de piatră, împă- durite cu fagi și conifere. Drumul intră într-un defileu îngust. Și — lucru interesant — peisajul seamănă tot cu cel din Valea Prahovei dar în- țelege așa cum arată în zona muntoasă, mai sus de Cîmpina.

De altfel, în tot cursul călătoriei prin Kuban am găsit multe asemănări cu peisajul țării noastre. Stepă răscolită de vînturi puternice aduce cu Bî- răgașul nostru. Dincoace, pe drumul către apus, mi se părea că mă aflu în zonele noastre precar- patine. Mai mult, chiar lumina, parcul aerului, primăvara sînt ca și pe la noi. Impresile au cauze obiective, de ordin geografic. Paralela 45, care străbate mijlocul țării noastre, trece și prin centrul Kubanului. Orșova, Tirgu-Jiu, Pitești și Ploiești se află cam pe aceeași linie geografică, dincolo de apele Mării Negre, cu Novorosiisk, Krasnodar, Ar- mavir...

Pe șantierul uneia din cele mai mari termocentrale din lume — termo- centrala de la Koreakovo (2.800.000 kW)

CREION

ELECTRICITATE ȘI CONFORT COTIDIAN

Electricitatea și confortul sînt două noțiuni inseparabile. Numai electri- ficarea poate asigura confortul max- im al locuinței, al vieții de toate zilele, ușurînd considerabil munca gospodinelor. Încă în 1913, Lenin sub- linia importanța acestei probleme arătînd că numai astfel milioanele de „roabe ale gospodăriei” vor fi iz- băvite de necesitatea de a-și petrece trei sferturi de viață în bucătărie. Așadar, electricitatea multipelelor aspecte ale traiului cotidian este nu numai o problemă tehnică ci în pri- mul rînd una socială.

Zilele trecute, „Izvestia” a publicat un interviu acordat de P. Neporojni, președintele Comitetului de stat pen- trul energetică și electricare al U.R.S.S., care abordează tema electri- ficării în viața de toate zilele. Datele comunicate de P. Neporojni sînt de natură să ne sugereze marea impor- tanță acordată acestei probleme în Uniunea Sovietică, problemă care, trebuie precizat de la început, a fost trecută în rîndul sarcinilor celor mai urgente. Electricitatea diverselor sectoare ale traiului cotidian este o preocupare centrală a Comitetului de stat pentru energetică și electricare, instituție nou creată care trebuie să se ocupe nu numai de producția de energie electrică în cantități din ce în ce mai mari, ci și de folosirea ei rațională.

În U.R.S.S. — arată P. Neporojni — cantitatea de energie electrică af- fectată pentru nevoi comunale și cas-

nice crește în progresie geometrică. În 1960 s-au consumat în acest scop 37 de miliarde de kilowați-ore, în 1965 vor fi necesari 65 de miliarde iar în 1970 — 135 de miliarde kilo- wați-ore.

Pentru a înțelege mai lesne amploa- rea acestor cifre, îi informăm pe citi- torii noștri că încă în momentul de față în Uniunea Sovietică la o sută de familii din mediul urban există 63 de televizoare, 43 de aparate de radio, 23 de frigider, 80 de liare de călcat electrice. Numai cantitatea de curent consumată de televizoare este egală cu aceea care ar fi furnizată de două Dneproghesuri. (Amintim că Dneproghesul, uriașa construcție hi- droenergetică de pe Nipru, vlăstar al industrializării socialiste, este una dintre cele mai mari centrale hidro- electrice din U.R.S.S.).

Dar, cum subliniază P. Neporojni, nu e vorba atît de marele număr de aparate electrice folosite, ci de etapa calitativ nouă în care a intrat pro- blema electricității în viața de toate zilele.

Chiar și nespecialiștii își dau se- ma că 135 de miliarde de kilowați- ore de energie electrică pentru nevoi casnice și comunale este enorm. Dar cifra — bine calculată și planificată — devine perfect explicabilă dacă ținem seama de faptul că în U.R.S.S. se prevede trecerea, pînă în 1970 ca primă etapă, la o folosire generalizată a plitelor elec- trice — pentru prepararea miucării

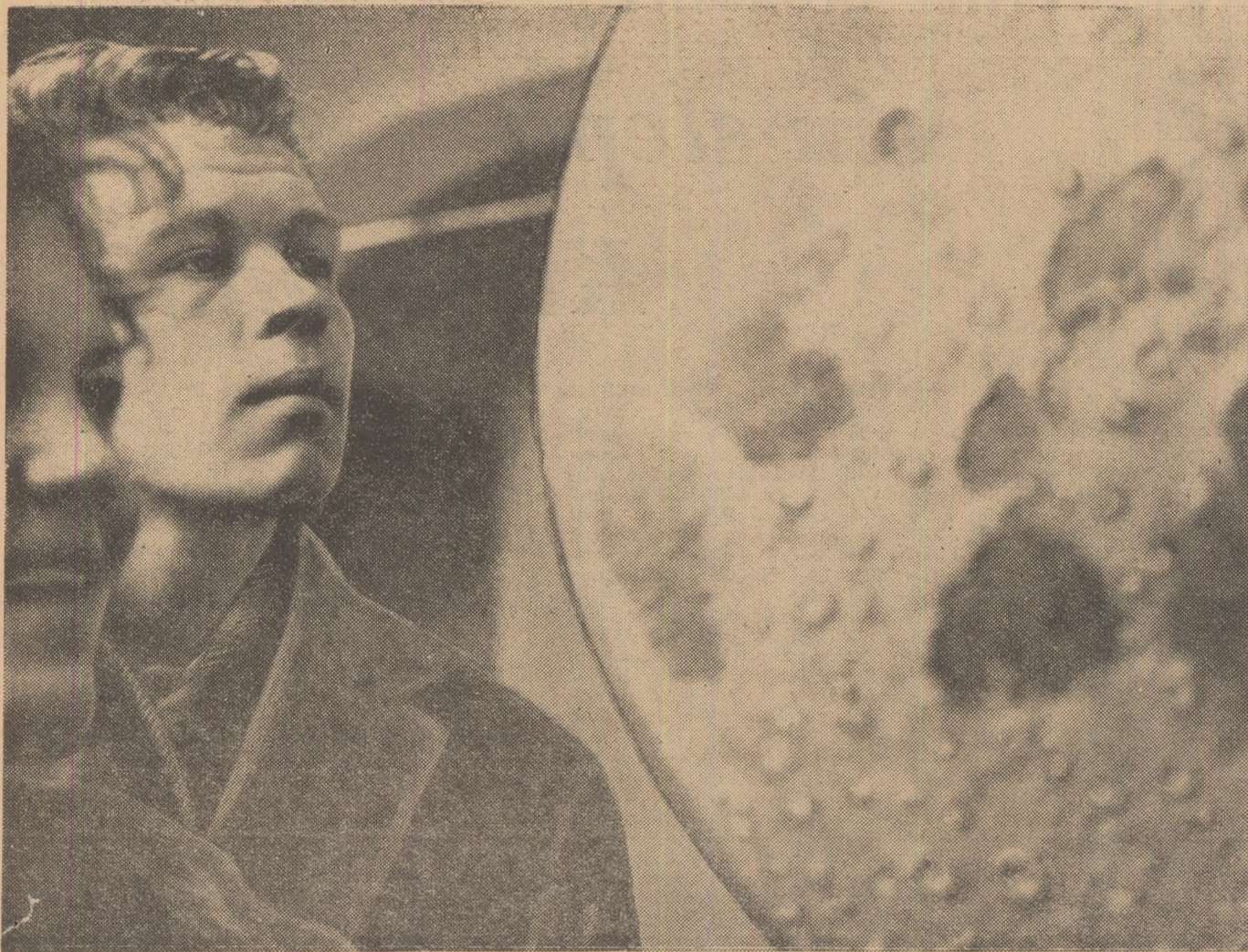
iar în etapa a doua — adică după 1970, introducerea pe scară largă a încălzitului pe bază de electricitate și a aerului condiționat în locuințe. În momentul de față locuințele sînt stră- bătute de tot felul de conducte: de apă rece și apă caldă, de gaze, cana- lizare, electricitate. Multe din aceste instalații vor deveni inutile în clipa cînd electricitatea își va face apariția în casă pe scară largă.

Problemele pe care le abordează P. Neporojni în interviul său sînt, după cum subliniază însuși autorul, deopotrivă de prezent și de viitorul foarte apropiat. Pe baza unei hotă- riri a Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. se prevede ca pînă la sfîr- șitul acestui an să fie fabricate și instalate o sută de mii de plite elec- trice. Uzinele de resort s-au și apu- cat de execuția comenzilor. Plitele electrice vor funcționa prin declan- șare și oprire automată, ceea ce va ușura enorm grijile gospodinelor.

Tot o problemă a prezentului, ne spune P. Neporojni, este și instalarea aerului condiționat în locuințe și in- stituții publice.

Larga electricare în viața de toa- te zilele își va pune pecetea și pe arhitectura orașelor. Gîndiți-vă nu- mai la faptul că electricitatea va adu- ce vara în locuințele nordicilor. Așa încît în vastul front pentru ne- contenita uzurare și intrumusefare a vieții oamenilor s-au înregimentat și arhitectii sovietici.

Iulia Scutaru

Luna vizitată... la Planetariul din Moscova

Teorii și ipoteze despre

MISTERELE LUNEI

În ultima vreme, pe urmele rachetelor cosmice care studiază de peste cinci ani spațiul interplanetar din vecinătatea Pământului, pornesc tot mai multe nave cosmice având la bord cosmonauți. Laboratoarele cosmice își alungesc traiectoria spre a studia regiuni tot mai depărtate de Pământ. Din când în când, laboratoare-sondă sînt trimise pînă în preajma celor mai apropiate planete: Marte și Venus. De asemenea, tot mai multe laboratoare cosmice studiază spațiul dintre Pământ și satelitul natural al acestuia — Luna. Oamenii de știință pregătesc vizitarea ei de către cosmonauți. Observatoarele astronomice efectuează dese cercetări în vederea lămuririi, măcar parțiale, a numeroaselor mistere ale Lunei.

Pînă în clipa de față astronomii au reușit să măsoare dimensiunile principale ale Lunei: astăzi se știe că aceasta este un glob cu raza de 1.738 km (cam 27 la sută din raza Pământului); cu o suprafață egală cu circa 7,5 la sută din suprafața Pământului și cu un volum reprezentînd abia 2 la sută din volumul planetei noastre. Luna este de 81,56 ori mai ușoară decît Pământul și exercită o forță de atracție gravitațională de 6 ori mai mică decît a Terrei. Iată de ce o navă cosmică care, pentru a învinge atracția gravitațională a Pământului și a călători în sistemul nostru solar, are nevoie de o viteză minimă de 11,2 km/sec. poate obține același rezultat plecînd de pe Lună cu o viteză de numai 2,4 km/sec.

Luna se rotește în jurul Pământului în aproximativ 27 de zile terestre, 7 ore, 43 minute și 11,51 secunde, pe o traiectorie care poate fi considerată eliptică, avînd perigeul la 354.000 km și apogeul la 405.000 km. Mișcarea exactă a Lunei este definită de trei ecuații, una cu 150 de termeni, a doua cu 300 și a treia cu 655 de termeni. Studiul atent al suprafeței lunare, început încă din secolul al XVII-lea, arată că satelitul nostru natural ne prezintă întotdeauna una și aceeași față. Lucrul se explică prin împrejurarea că în loc de o mișcare de rotație proprie el are o mișcare de balans, care-l face să expună privirilor noastre numai 60 la sută din suprafață. De-abia în ultimii ani racheta lunară sovietică a făcut posibilă fotografierea feței invizibile a Lunei, infirmînd ipoteza unor astronomi care socoteau că ceea ce ne împiedică să-i vedem ambele fețe ar fi forma ei emisferică.

Dar de ce ne arată Luna mereu aceeași față? De ce se observă pe suprafața ei vaste regiuni plane, înconjurate de munți ale căror vîrfuri trec de multe ori de 5 km și depășesc chiar înălțimea Everestului? Cum se explică existența pe suprafața ei a circurilor și craterelor, văilor și regiunilor de diverse culori? Sînt tot atitea întrebări la care oamenii de știință ar putea răspunde numai cunoscînd originea satelitului natural al Pământului.

În momentul de față, există două teorii asupra originii Lunei. Una a astronomului englez Darwin, care socotește că Luna s-ar fi desprins de Pământ, după care s-a depărtat de acesta pînă la o distanță de 15.000 km. Ajungînd aici, ea a început să

se învîrte în jurul Terrei cu o viteză uriașă, efectuînd o rotație completă în 4-5 ore. Această desprindere de Pământ s-ar fi întimplat acum vreo patru miliarde de ani. De atunci forțele de atracție gravitaționale au frinat neconținut rotația proprie a Pământului și Lunei pînă cînd Luna, fiind mai ușoară, a încetat să se rotească. Asta ar fi cauza pentru care Luna are îndreptată spre Pământ mereu aceeași față. (Pământul își încetinește și el mișcarea de rotație proprie, ceea ce duce la o alungire a zilelor terestre cu o miime de secundă pe secol).

Cealaltă teorie, a astronomului sovietic Otto Schmidt, consideră că Luna s-a născut o dată cu Pământul, din același nor de pulbere meteorică. Conform acestei ipoteze, particulele din care se compunea norul s-au ciocnit, apoi s-au sudat și iar s-au desprins una de alta, pînă cînd, în sfîrșit, a fost absorbită întreaga rezervă de materie pulverulentă conținută în nor. Majoritatea astronomilor din lume înclină acum spre teoria lui Schmidt.

La întrebarea: care este originea suprafeței accidentate și totuși destul de regulate a Lunei, nu s-a găsit deocamdată un răspuns. O seamă de astronomi afirmă că numeroasele circuri și cratere de pe suprafața Lunei s-ar datora unor puternice erupții vulcanice. Savanții sovietici înclină spre teoria originii meteorice a acestor neregularități ale scoarței lunare. Dar nici una din aceste ipoteze nu explică de ce pe suprafața invizibilă a satelitului natural al Pământului numărul craterelor, circurilor și munților e mult mai mic decît pe partea vizibilă a ei.

În același timp, structura suprafeței lunare prezintă și ea o serie de enigme. Unii astronomi susțin că Luna ar fi acoperită de un strat de pulbere extrem de fină. Grosimea stratului ar varia de la cîteva milimetri pînă la cîteva zeci de centimetri. Originea acestei pulberi nu este cunoscută. Unii o socotesc vulcanică, alții meteorică (calculule făcute arată că într-un miliard de ani pe Lună se depune o cantitate de pulbere meteorică suficientă pentru a-i acoperi întreaga suprafață cu un strat gros de un milimetru). Cercetări recente au dovedit însă că structura suprafeței satelitului nostru natural pînă la o adîncime de cel puțin cîteva metri este asemănătoare pietrei ponce cu singura deosebire că e mai

puțin densă și dă posibilitatea unei anumite vizibilități prin ea. După astronomul sovietic Krotikov prin acest strat se poate privi întocmai ca prin apa mării.

În ce privește interiorul globului selenar, se pare că se înregistrează o creștere a temperaturii, similară celei din globul terestru. Ultimele teorii științifice din acest domeniu afirmă că pe Lună elementele radioactive sînt de cinci-șase ori mai dense decît pe Pământ.

Variațiile de culoare diurne (ziua lunară are două săptămîni terestre) din interiorul unor cratere au dus la concluzia că în anumite văi ar exista o viață vegetală. Adversarii acestei teorii socotesc că variațiile de temperatură din cursul unei zile — de la plus 134 grade la minus 150 grade — și radiația intensă de unde scurte care bombardează suprafața Lunei, în lipsa unei atmosfere protectoare, ar face imposibilă existența vieții pe acest corp ceresc. Astronomii sovietici demonstrează, însă, bazîndu-se pe măsurători recente, că în anumite zone ale Lunei temperatura variază, în cursul unei zile, numai între plus 90 grade și minus 75 grade. Între aceleași limite variază temperatura și în Iakutia. Deci, din acest punct de vedere viața este posibilă pe Lună. Pe de altă parte, cu prilejul studierii deșeurilor reactorului atomic de la Los Alamos (S.U.A.), unde intensitatea radiației este de 2.000 de ori mai puternică decît doza mortală pentru om, au fost găsiți factori vii care se înmulțesc.

Calculule efectuate de o seamă de astronomi pe baza datelor actuale arată că Luna va continua să se rotească în jurul Pământului, din ce în ce mai încet, încă vreme de un miliard de ani. Apoi se va „fixa” deasupra Pământului la o depărtare de 1,5 ori mai mare decît cea de astăzi — pentru ca după un timp să înceapă din nou să se rotească, de astă dată din ce în ce mai repede, în jurul Pământului, apropiindu-se neconținut de el. Iar cînd va ajunge la circa 18.000 de km de Pământ, va exploda în mii de bucăți ce vor deveni tot atîția sateliți ai Pământului.

Sînt nenumărate misterele Lunei și la fel de numeroase sînt ipotezele care încearcă să le dezlege. Dar nu va trece poate prea mult timp și vizita primilor cosmonauți pe Lună va lămuri definitiv măcar unele din misterele satelitului nostru natural.

Prof. univ. A. Pirvu

Pentru

Ilustrațiile de carte, firmele, vitrine, măști, diagramele, schemele — toate lăsați să comunice, sistem de semne care, alături de limbajul verbal, asigură comunicarea între oameni — se dezvoltă tot mai mult atenției oamenilor de știință.

Semne și semnale

Vorbirea presupune neapărat un schimb de cuvinte. Dar compozitorul sau artistul plastic nu „vorbește” și ei într-un limbaj al lor, limbajul artistic? În acest caz putem considera drept „vorbit” orice mijloc de comunicare între oameni? Definiția ar fi prea vastă sau, dimpotrivă, prea îngustă. Scopul oricărei vorbiri fiind transmiterea unor informații, am putea ajunge la concluzia greșită că și fenomenele naturii au darul vorbirii, deoarece și ele ne transmit felurite informații. Ieșim din încercătură cu ajutorul semioticii, care ne vorbește despre două noțiuni distincte: semne și semnale. Toate obiectele din jur sînt capabile să ne transmită informații prin intermediul semnalelor. Semnalele sînt o varietate a semnelor și se deosebesc de acestea prin faptul că sînt convenționale, stabilite prealabil.

ne-am înțeles „alarmă” sau semnalul se trimite semnificativ în se că ele sînt

Cînd devin poligle

Astăzi folosim cuvinte cincizeci din vreo șase și gănile, de vicuitoare și sigur foarte anume evenferențize a dă, folosesc „princejdie” departe”, Dar nu gaptitudinii și lungată a

Ce vă spune o șuviță de fum ce se înalță deasupra unui pilc de copaci? Nimic mai mult decît că acolo arde ceva. E un simplu semnal. Cînd însă

diverse „lini” nu se poată nu mai vor

LUMEA ȘI

Olandezul

Nici un marinier nu ar fi putut exista fără imaginația constructivă și formarea unei imagini în minte cu aripi sub care se dezvoltă viteza de gândire.

Cum ar arăta o rațoare?

Deocamdată nu s-a putut pune problema de rezolvare a problemelor fizice. Furtunile, cel mai mult de care trebuie să aibă grijă, înundat de valurile care mai potrivit „cu etaj” — par să se sub apă și să asupe ei. Această problemă este foarte pronunțată și contribuie la creșterea și la reducerea sistemului de arhitectură.

— care și-au construit în construcția și prevede a fi aplicat mic. În funcție de viteza, etajul și de viteza, etajul fi înălțat sau coborîți și deci

LUMEA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII

a găsi semnificația ...

semnelor

formulele chi-
ătuiesc un vast
palul mijloc de
t, impunându-se
erea sistemului

de semne folosit de oameni, animale, mașini automate a dat naș-
tere unei științe noi — semiotica. Matematicienii și artiștii plas-
tici, lingviști și ciberneticienii, etnografi și muzicologi sînt deo-
potrivă îndreptății să-și spună cuvîntul și să-și aducă contri-
buția la dezvoltarea noii științe.

nele. Așa explică ciberneticienii de ce sînt necesare
literele, „particulele elementare” care alcătuiesc
„atomi” și „moleculare” — silabe și cuvinte. Dar
dacă memoria noastră n-ar cunoaște limite ce ne
silesc să folosim doar cuvinte-semne întregi, nedi-
vizibile în părți componente?

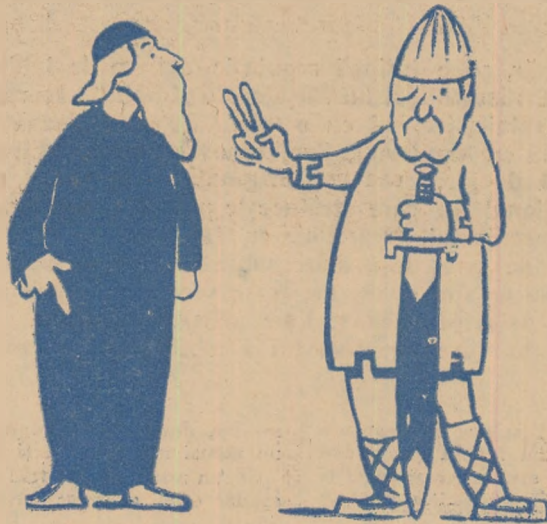

că „fum” înseamnă
ordine” sau „sînt aici”
semn. Așadar, natura ne
sînt aceia care le trans-
nu înseamnă nicidecum
isivitate de oameni...

înșă și ciorii vagabonde, care pentru a se descurca
sînt nevoite să învețe mai multe „limbi” și deci
n-au nevoie de „traducător”.

Mai este, însă, nevoie să spunem că acest „lim-
baj” al viețuitoarelor nu presupune perceperea con-
știentă a semnului, că pentru ele semnul nu e
decît o imagine convențională a realității și nu în-
săși realitatea? Nici o altă ființă în afară de om,
fie ea și „poliglotă”, nu poate să înlanțuie semnele
și să le traducă în fraze. Papagalul nu face decît
să repete... „papagalicește” cuvintele oamenilor.

cația lor însă era diferită. Astfel de confuzii se
pot întimpla nu numai în limbajul gesturilor, ci

Ciberneticienii au făcut următoarea experiență:
un număr de copii, împărțiți în două grupe, au
fost învățați să citească după două metode diferite.
Un grup a învățat după abecedar, așa cum știm
că învață toți copiii: întâi o, apoi i, în cele din
urmă oi ș.a.m.d. Cealaltă grupă a învățat să ci-
tească nu literă cu literă, ci cuvinte întregi; deci
nu m-a-ma, ci dintr-odată mama. Rezultatul?
Copiii mexicorează cu ușurință, așa încît totul a
mers strună... pînă în clipa cînd memoria le-a fost
suprîncercată. Limita s-a dovedit a fi în jurul a
patruzeci de cuvinte. Orice eforturi din partea pe-
dagogilor de a-i face să rețină nu număr sporit de
cuvinte s-au dovedit a fi zadarnice. Dacă izbuteau
totuși să învețe cîteva cuvinte în plus, uitau cam
tot atît din cuvintele deja cunoscute.

Propozițiile ce pot fi alcătuite din cuvintele
existente într-o frază se calculează în cifre astro-
nomice, iar numărul de cuvinte al unei limbi, fie
ea și foarte săracă, se ridică la cîteva mii. Ar
însemna, pe drept cuvînt, să-i cerem memoriei
prea mult!

○ știință complexă

Sistemul de semne a devenit un obiect de stu-
diu pentru știință abia în zilele noastre, deși a
luat naștere o dată cu omenirea. Folosită pentru
întîia oară de matematicieni, teoria semnelor a
evoluat de-a lungul secolelor constituind azi „lim-
bajul” ciberneticii. Ea nu i-a lăsat indiferenți nici
pe lingviști, care o utilizează în studiul limbilor.
Semiotica a atras atenția antropologilor, economis-
tilor, sociologilor, care se străduiesc să aplice o
terminologie unitară în descrierea structurii socie-
tății și limbii, a fiziologilor și psihologilor, care
urmează să stabilească unde anume se află „cen-
trul vorbirii”, a medicilor care studiază tulburările
de vorbire, de folosire a sistemului de semne.

Atît de tînără, semiotica mai are de răspuns la
multe semne de întrebare, nu întotdeauna ușoare.
Începutul însă a fost făcut. La primul simpozion
consacrat problemelor semioticii, ținut la sfîrșitul
anului trecut la Moscova, specialiștii întruniți în-
tr-un număr apreciabil, au fost unanimi în a afirma
că semiotica a găsit un nou limbaj comun pentru
științele pe care ei le reprezentau.

Domnica Costescu

Semnificația unei legende

Cuvintele pot fi înlocuite cîteodată prin gesturi,
cu condiția ca cei ce comunică în felul acesta să
folosească același sistem de semne. Ce se întimplă
în caz contrar aflăm din pătania Înțeleptului și
Vikingului chior dintr-o veche legendă scandinavă.
Angajîndu-se într-o dispută filozofică, Înțeleptul îi
arăta Vikingului un deget. Drept răspuns acesta îi
arăta două degete. Cînd Înțeleptul îi înfățișă trei
degete, Vikingul îl amenință cu pumnul. Înțeleptul
luă o vișină, o mîncă și scuipea simburile. Răspun-
sul nu se lăsă așteptat: Vikingul înghiți o agrisă...
După care Înțeleptul se dădu bătut. De ce? Să-l
ascultăm:

„I-am arătat un deget, spunîndu-î în felul ăsta
că Dumnezeu e unul. El mi-a răspuns că dum-
nezeu-tatăl are un fiu, deci că sînt doi. Am încercat
atunci un șiretlic: poate sînt trei dumnezei, dacă
îl pui la socoteală și pe Sfîntul Duh? Dar el,
arătîndu-mi pumnul, mi-a dat să înțeleg că nu se
lasă prins. Am mîncat atunci o vișină, spunîndu-
i că viața e gustoasă ca acest fruct. Inghițînd agri-
șa, el mi-a răspuns că viața e mai gustoasă decît
vișina: e din cînd în cînd acrișoară, ceea ce o face
mai de preț. Așa că susțin sus și tare că Vikingul
e o comoară de înțelepciune!”

Aflînd despre interpretarea Înțeleptului, Vikingul
se arătă însă nedumerit. El se gîndise la cu totul
altceva:

„Ce obrăznicie! Să-mi arate un deget, să-mi
spună, adică, că sînt chior! I-am răspuns numaide-
cît că ochiul meu face cît doi. Și ce crezi? Îmi dă
să înțeleg că, oricum aș cîrmi-o, noi doi avem
doar trei ochi. Nu mi-a rămas decît să-i arăt pum-
nul! Dar bătrînul nu se lăsa mai prejos: „Te în-
ghit, îmi zice, ca pe vișina asta și numai oasele au
să mai rămînă din tine!” „Ba, te înghit eu cu oase
cu tot” — i-am răspuns mîncînd agrisă”.

Semnele păreau să fie absolut identice, semnifi-

în oricare alt limbaj. Cuvîntul miel, de pildă, care
în limba romînă are un anumit înțeles, în limba
franceză înseamnă miere. Rot înseamnă în rusă
gură, pe cîtă vreme în germană desemnează cu-
loarea roșie. Exemplele de acest fel sînt foarte
multe: drug (limbile rusă și romînă), mal (fran-
ceză și romînă) etc.

Așadar semnele nu trebuie luate în considerare
izolate, ci înlanțuite în sistem. Un asemenea sis-
tem este limba pe care o vorbim, precum și o se-
rie de alte imbinări de semne: alfabetul Morse,
indicatoarele de circulație, normele juridice și chiar
regulile de conduită în societate. Limba însă are
o serie de proprietăți care o fac total diferită de
toate celelalte mijloace de comunicare între oameni,
deoarece ne îngăduie să ne exprimăm orice gînd,
orice sentiment, în orice situație, oricînd.

Cibernetica în sprijinul lingvisticii

Capacitatea „dispozitivului memorator” al crei-
rului omenesc este, din păcate, limitată. Omul nu
poate să rețină toate cuvintele, adică toate sem-

parele

dit că maimuțele antro-
compus din aproxima-
semne” iar pavianii —
menea „cuvinte”. Pisicile
și o sumedenie de alte
un sistem de semne, de-
strînsă legătură cu un
specii ajung chiar să di-
comune. Căinile, de pil-
ne pentru semnul comun
aproape”, „primejdia e
„primejdie-ului”.

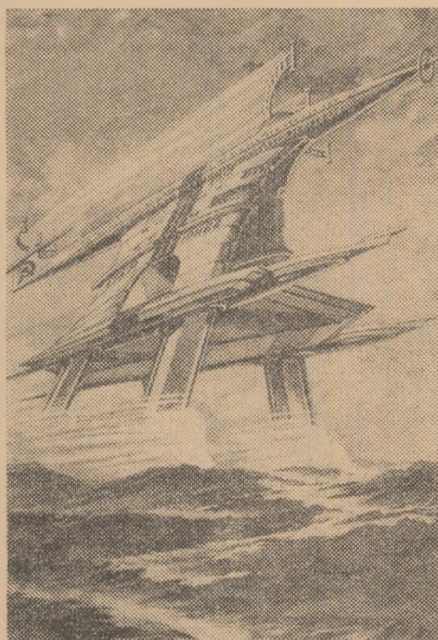
sc cele mai surprinzătoare
ciorile. Studiarea înde-
a arătat că ele folosesc

ca ciorile „orășence” să
suratele lor „rurale”, ca să
din diferite țări. Există

ȘI TEHNICII ● LUMEA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII ● LUMEA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII ● LUMEA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII ●

scufundat mai mult sau mai puțin, du-
pă necesități, în așa fel încît să se re-

alizeze o rezistență cît mai mică a va-
lurilor și, în același timp, diminuarea
tangajului și a ruluiui. Avantajele

pentru călători sînt lesne de înțeles.
În același timp, în aceste condiții nava
ar putea să dezvolte viteze mari chiar
și pe furtună.

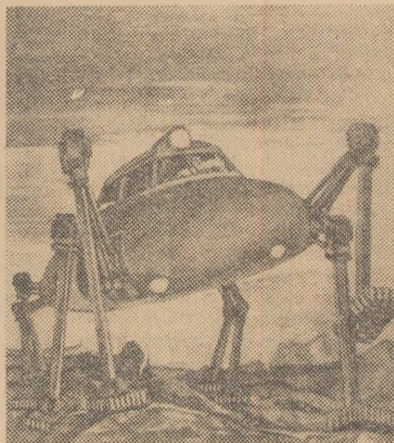
Cele de mai sus sînt una din vari-
antele construcției viitoarelor transo-
ceanice cu aripi. Munca oamenilor de
știință, a inginerilor și proiectanților
sovietici îi va da poate curînd viață.

Automobile... fără roți

Probabil că oricine a constatat că în
ultimul timp constructorii de mijloace
de locomoție schițează tot mai insis-
tent proiecte de vehicule fără roți!
Va abandona, oare, omenirea roata —
minunata invenție a strămoșilor noș-
tri? Nu, desigur. Ea va avea, însă, un
concurrent serios într-un dispozitiv
foarte asemănător cu picioarele insec-
telor, care va asigura deplasarea vehi-
culului și pe terenuri moi, poroase. Or,
asemenea terenuri există nu numai pe
Pămînt și tocmai de aceea vehiculelor
„pe picioare” li se prevede un viitor
strălucit.

Reluate cu insistență în vremea noas-
tră, proiectele de automobile fără roți
au luat naștere încă acum cîteva de-
cenii. P. A. Orlovski, din Petrograd, a
căpătat un brevet pentru un automobil

fără roți încă acum patruzeci de ani,
iar înaintea lui a lucrat la un meca-
nism asemănător cunoscutul matema-

tician rus P. L. Cebîșev. Amîndoi in-
ventatorii s-au inspirat din lumea ani-
mală — primul chiar botezîndu-și ma-
șina „Pauk”, adică păianjen, iar al
doilea imitînd întocmai poziția și arti-
culația picioarelor de greier.

În etapa actuală de dezvoltare a
mijloacelor de transport oamenii de
știință au ajuns la concluzia că în une-
le cazuri e oportună înlocuirea roților
cu dispozitive asemănătoare unor pi-

cioare. Pentru expedițiile științifice
care cutreieră regiuni greu accesibile,
asemenea vehicule, care ar înlocui cu
mult succes caii sau alte animale de
povară, ar fi foarte folositoare.

Deocamdată, „mașina umblătoare” a-
bia învață să meargă. Foarte curînd ea
se va ține solid pe picioare, în adevă-
ratul înțeles al cuvîntului.

Un model inimitabil

Progresele dobîndite de știință și tehi-
nică în ultimii ani permit să se afirme
că orice model creat de natură e re-
productibil pe cale artificială. Înseam-
nă dar că ar putea fi creat și un model
al creierului omenesc? Deocamdată nu
se poate da un răspuns afirmativ. În
primul rînd pentru că creierul mai
are încă față de noi unele taine și, în
al doilea rînd, pentru că nu posedăm
în momentul de față mijloacele tehni-
ce necesare unei construcții atît de
complexe. Dacă cineva s-ar încumeta,
totuși, să realizeze o mașină asemănă-
toare cu creierul uman, ea ar fi o uria-
șă construcție cu baza de 100 metri pă-
trați și înălțimea de 140 metri. Pentru
a pune în funcțiune o asemenea ma-
șină ar fi nevoie de o capacitate ener-
getică egală cu aceea a centralei hidro-
electrice „V. I. Lenin” de pe Volga. E
limpede că natura lucrează cu mij-
loace mai perfecționate...

Premiile celui de-al treilea Festival al filmului de la Moscova

Marele premiu: Filmul italian „Opt și jumătate” (regizor Federico Fellini) pentru „remarcabila activitate regizorală creatoare de oglindire a zbuciumului unui artist în căutarea adevărului”.

Medalii de aur: Filmele: „...Nici noi nu iertăm” (Cehoslovacia), „Kozara” (Iugoslavia) și „Nenorocirile unei fete” (Japonia) pentru „calități artistice remarcabile”.

Medalii de argint: Filmele „Cursa fără încălțură” (U.R.S.S.), „Arși negre” (Polonia), „Povestiri în tren” (Ungaria).

Medalii de argint:

Pentru cea mai bună regie: Frank Bayer (R.D. Germania), pentru regia filmului „Gol printre lupi”.

Pentru cea mai bună interpretare a unui rol masculin: Steve McQueen (S.U.A.), protagonistul filmului „Marca evadare”.

Pentru cea mai bună interpretare a unui personaj feminin: Suhitra Sen (India) pentru întruchiparea eroinei din „Cercul nupțial”.

Pentru cea mai reușită realizare a tinerelor cinematografi: Filmul „Ti Hau” (R.D. Vietnam).

Pentru montarea excelentă a scenelor de masă și pentru căutări reușite în domeniul sonorizării stereofonice: Filmul „Lupeni 29” (R.P.R.).

Pentru cea mai bună creație operatoricească: Skow Jorgen (Danemarca), operatorul filmului „O familie de treabă”.

Juriul filmelor artistice de lung metraj a conferit o diplomă de onoare lui Pierre Etaix (Franța) pentru creația lui ca regizor, scenarist și interpret principal al comediei „Curtezanul”.

Premiul special al Asociației internaționale a criticilor cinematografici: Filmul „Patru zile ale Neapolului” (regizor Nanni Loy), pentru „tendențele umanitariste ale scenelor de masă”.

Diploma de onoare a Uniunii lucrătorilor din cinematografia sovietică: Regizorul american Stanley Kramer pentru realizarea filmului „Procesul de la Nürnberg”, actrița franceză Simone Signoret pentru interpretarea eroinei din filmul „O zi și o oră”, filmul cuban „12 scaune” pentru

„căutări fructuoase în genul comediei” și filmului mexican „Semnele zodiacului”.

Diploma de onoare a Uniunii scriitorilor sovietici: Filmul „Lupeni 29” (R.P.R.) „pentru cel mai bun scenariu”.

Diploma de onoare a Uniunii ziariștilor: Filmul „Săr-bătoarea speranței” (R.P. Bulgaria).

Diploma de onoare a Uniunii asociațiilor de prieteni cu țările străine: Filmul „Patru zile ale Neapolului”.

Diploma de onoare a Comitetului sovietic pentru apărarea păcii: Filmele „Pietrele Hiroșimei” (Japonia) și „Urma roșie” (Cehoslovacia).

Diploma de onoare a Comitetului organizațiilor sovietice de tineret: Filmul „Vai, fetelor!” (Mongolia).

Diploma de onoare a Uniunii asociațiilor sportive: Actorul american Steve McQueen (S.U.A.) interpretul principal din „Marea evadare”.

Diploma de onoare a revistei „Iskusstvo Kino”: Scenaristul Abby Mann, pentru scenariul filmului „Procesul de la Nürnberg”.

Medalia de aur pentru cel mai bun documentar: Filmul „Cîntece despre fier” (R.P. Ungaria).

Alte note dintr-un jurnal de drum

Două generații de actori

Iakovlev este un artist tânăr, cu o întinsă reputație, extrem de iubit și apreciat în U.R.S.S., în special după răscolitorul lui Mișkin din „Idiotul”. Joacă pe scena teatrului Vahtangov mult, bine, trainic, trecind cu o ușurătate prodigioasă de la un rol la altul și reprezintă, împreună cu Marțevici, Smoktunovski, Iurski, Efremov, Batalov etc., cea mai nouă tendință de joc, cea mai originală — în slîrșit, un stil de interpretare deliberat anti-tradițional în care strălucește puternic, nealterat de prejudecăți adevărul vieții și nu aparența lui. Împreună cu Iakovlev — în „Prințesa Turandot” (într-un stil fabulos de circ, de o mare subtilitate intelectuală, atestind una din cele mai personale viziuni de spectacol din acest secol) — joacă un alt interpret a lui Mișkin (de data asta pe scenă). Este artistul poporului Grițenko, de o vîrstă aproape venerabilă, care are în urma lui o strălucită și prestigioasă carieră.

Împreună cu Iakovlev, Grițenko imaginează cele mai savuroase, mai proaspete și tineresti nădrăvăanii scenice posibile, cele mai ilariante acrobații, într-un duel de bufonerii de extremă eleganță, în care sînt perfect echilibrate elanul unui proaspăt absolvent cu știința filtrată despre comic a artistului vîrstnic. Amîndoi au măști, vocile sînt compuse cu o violență radicală de circ, vîrsta nu poate fi deci bănuțată. Unitatea lor de stil în joc este desăvîrșită. Tendințele cele mai contemporane, cele mai moderne ale jocului actoricesc își găsesc o expresie perfect egală în jocul acestor doi mari actori reprezentînd generații atît de diferite.

Identitatea perfectă a stilului lor (nu e vorba de lipsa unei diferențieri temperamentale, ci de o unitate de concepție) exprimă simbolic unul din fenomenele cele mai determinante ale vieții teatrale sovietice: efortul de a fi în pas cu viața, efortul de a ogîndi în arta teatrală cele mai importante, hotărîtoare dezbateri contemporane, un efort comun, conjugat al tuturor generațiilor de actori, indiferent de vîrstă.

Nu știu cum să spun dar cînd, transpirați de cumplitul efort fizic, Grițenko cu părul alb și Iakovlev tînăr, neînchipt de tînăr, își scot în finalul spectacolului măștile — recăpătîndu-și vîrstele reale și lepădîndu-le pe cele scenice, simți o fericită încredere că există o tradiție puternică a realismului, că există o tradiție a tendințelor „antitraditionale”.

★
La Leningrad, la Institutul de teatru, am participat la examenul de sfîrșit de an al clasei artistului poporului L. S. Vivien, asistat de actorul Corbaciov — excelentul interpret al lui Alexei din „Tragedia optimistă”. Cu acest prilej am înțeles și mai bine care este originea acelei atît de puternice și permanente inițiative de joc realist care unifică —

PARADA TALENTELOR POPULARE

O frumoasă tradiție intrunește în fiecare vară la Moscova, pe scena în aer liber a Expoziției realizărilor economiei naționale a U.R.S.S., sute și sute de artiști amatori, cele mai bune formații din întreaga Uniune Sovietică. „Parada talentelor populare”, cum este numită această întîlnire anuală a artiștilor amatori în capitala sovietică este și de astă dată bogat reprezentată. Printre formațiile care s-au produs pînă acum se află Ansamblul de cîntece și dansuri din Republica Autonomă Ceceno-Ingusă, ansamblul „Dniapro” din Comel, corul din Kostroma, ansamblul tîneretului din Kaluga, cîntăreții și dansatorii din Krasnoarsk, Cita, Habarovsk, Tiumen și multe alte localități.

în ciuda evidentă a unor diferențe de stil — venerabilul MHAT și cel mai tînăr confrate al său, Sovremennik și care reprezintă baza teoretică și practică a teatrului sovietic.

Era o piesă cu problematică specifică de tineret (a la Rozov sau chiar semnata de Rozov). Tinerii interpreți acționau într-un spațiu plin de elemente convenționale (o ladă căpăta funcția unui pian, jucau fără cortină, scena era la același nivel cu restul clasei); aveau 19-20 de ani și un singur an de studiu actoricesc. În micul și modestul laborator de studii se puteau vedea, cu o emoționantă claritate, rădăcinile cele mai precise, subtile ale acestei orientări realiste. Un dispreț total pentru orice sablon actoricesc, pentru jocul calofil, fără idee și fără emoție, pentru jocul temperamental și fiziologic — caracteriza stilul comun al acestor tineri, cuceritori prin franchețea realismului lor. În jocul lor se vedea limpede că reacția de pe scenă era controlată nu de legile științei actoricești (deși și de acestea, dar nu în mod tiranic, primordial), ci de imaginea stăruitoare a vieții. Repertoriul reacțiilor era astfel infinit îmbogățit pentru că nu era repertoriul unor reacții tipice actoricești, care exprimă mijlocit și adesea deformat viața obiectivă — ci acte de viață transpuse scenic, fără nici o prejudecată, fără nici o sfială estetizantă. Adevărul vieții puternic, vibrant — transfigurat artistic, interpretat — stătea la baza atît a bufonadelor stilizate din „Prințesa Turandot”, cit și a jocului realist, direct — fulgerător realist așa spune — din spectacolul „Continuarea legendei” a lui Kuznețov la teatrul Sovremennik. Acolo, la examenul lui Vivien am înțeles de ce pe scenele moscovite și cele leningrădene valul acesta puternic, proaspăt de realism este susținut nu de un număr limitat de tineri — ci de un număr covîrșitor. Acest fenomen are proporții de masă și filmul sovietic are în consecință un imens număr de actori tineri „neviațați de teatru” — după o malițioasă expresie profesională a regizorilor de film — pe care îi preia chiar din teatru (Urbanski, Koneaev, Nina Drobișeva, interpreta din „Cer senin” — care repetă acum Cleopatra din „Cezar și Cleopatra” cu Pliatt — la teatrul „Mossoviet”) ș.a.

★
Și totuși, cum e și firesc, din această masă de tineri excelent orientați, excelent pregătiți rîsar marile personalități. La aceste mari personalități — embriolare încă — ogîndirea contemporanității dobîndește o forță plastică, intelectuală și estetică maximă.

La Marțevici, în rolul principal din „Undeva sîntem așteptați”, ultima piesă a lui Arhuzov, montată de teatrul „Maiakovski”, sau la Iakovlev în „Păsări negre”, ultima piesă a lui Pogodin ori la Iurski în rolul lui Ceățki din „Prea multă minte strică” a lui Griboedov, pe scena teatrului „Gorki” din Leningrad, se simțea limpede, dincolo de virtuozitatea desăvîrșită a jocului, forța lor de gîndire, caracterul filozofic — poetic al interpretării lor, pu-

rea lor, destul de neobișnuită de a fi nu numai interpreți, ci și gînditori.

Și din nou îmi amintesc un exemplu similar celui citat la începutul acestui articol, care semnifică frumusețea și noblețea acestor transferuri de artă de la vechea generație la noua generație. Astangov, artist al poporului al U.R.S.S., celebru interpret al lui Hamlet din deceniul al treilea juca tot împreună cu Iakovlev în „Păsări negre”. Poate mult mai mult decît într-un spectacol de exuberanță populară ca „Turandot” — pe un text care analizează subtile, dramatice stări de conștiință — diferența de stil dintre generații s-ar fi putut întrevădea mai clar. Dar există cel mai perfect echilibru de stil între Astangov și Iakovlev și în acest echilibru era ascuns gestul tandru și bărbătesc al preluării ștafetei și al unei strîngerii de mînă virile.

Lucian Pintilie

Maia Pliseșkaia în „Lacul lebedelor”

Londra ovaționează

Incomparabilul balet sovietic

De aproape o lună de zile viața culturală britanică este dominată de un eveniment ieșit din comun: turneele trupe de balet a Teatrului Mare din Moscova, ale cărei spectacole au loc aproape seară de seară pe scena lui Covent-Garden din Londra. Primul spectacol al celebrului balet sovietic a fost „Lacul lebedelor”. Interesul excepțional și căldura cu care publicul englez urmărește acest turneu al artiștilor sovietici sînt elocvent ilustrate de cronicile entuziaste publicate de principalele ziare și reviste britanice. Cronicarul muzical al ziarului „Times” a scris, de pildă că „trupa Teatrului Mare este unul dintre cele mai de seamă colective artistice ale lumii și are în componența lui un număr mai mult decît suficient de interpreți remarcabili. Spectacolul a fost minunat sub toate raporturile...”

O puternică impresie a produs asupra publicului arta Maiei Pliseșkaia. „A fost o simfonie de grație clasică. Steaua baletului a captat imperios asupra-i toate privirile spectatorilor, mulțumită desăvîrșirii plasticii minunor ei cărora cu greu le poți afla egal”. (Daily Express).

Iar cînd pe scena lui Covent-Garden a fost reprezentat următorul spectacol al turneului — baletul „Cenușăreasa” s-a vădit că și acest spectacol este un mare succes al artei baletului sovietic. De un succes excepțional s-a bucurat Raisa Strucikova, interpreta rolului principal. Strucikova nu dansa pentru prima oară la Covent-Garden, Amatorii londonezi de balet care au văzut-o în cursul turneului din 1956 au remarcat acum maturizarea evidentă a talentului balerinei, înalta măiestrie dobîndită de dînsa în acest răstimp.

Artiștii sovietici au prezentat londonezilor un ansamblu atît de perfect încît chiar și cei mai versați critici de balet au fost puși într-o adevărată încurcătură cînd au trebuit să-i numească pe cei mai buni interpreți din „Cenușăreasa”. De aceea, odată cu prim-soliștii, ei au remarcat deosebita măiestrie a Elenei Vanke (mama vitregă), Ninei Cistova și Nataliei Riienko (cele două surori ale Cenușăresei), a lui Gheorghî Soloviov (butonul) etc.

Turneul „incomparabilului” balet sovietic, cum este numită trupa Teatrului Mare de către londonezi, mai cuprinde în agenda sa: „Romeo și Julieta” de Prokofiev, „Căluțul cocoșat” de R. Șcedrin, cite un act din „Don Quijote” de Munkus și „Gaianeh” de Hacıaturian, baletul „Paganini” pe muzică de Rahtmaniov, „Concertul clasei” de Șostakovici ș.a.

Înapoi pe perna și ochii i se lipira, dar Iașka își brui moșeala. Potomindu-se și biblind printre lavă și scaune, se fol prin casa, căutându-și nădragii și cămășa ve-

Îmbucă niște lapte cu pline, își găsi în tinda unditeie și leși în prag. Sătul dermea învelit în negura deasă ca într-o plapomă grosă, de puf. Casele vecine se mai zăreau cît de cît, cele de lînga ele abia se desînșeau ca niște pete mai întunecate iar cele mai depărtate, dinșpre riu, nu se vedeau deloc; părea că nictînd nu fuseseră acolo nici moara de vînt de pe coasta dealului, nici torșorul de foc, nici școala, nici pădurea din zare... Toate se mistuiseră, ori se pîtseseră undeva, cine știe unde! În mijlocul acestei lumi nedesluite, închisă ca într-un cerc fermecat, se înălța acum doar casuța lui Iașka.

Un alt sufler de om se deșteptase totuși înaintea lui Iașka și ciocănea cu barosul în fața fierărilor: zgomotele curate și metălice răzbăteau prin perdeaua deasă de neguri și ajungeau pîna la hambarul mare și nevăzută, care le întorcea mai potolite. Parcă ar fi ciocănit doi fierari: unul mai cu putere, celălalt mai domol.

Iașka sari tos de pe prag, sperne cu undița cocosuli care i se nimerise în drum și porni vesel, în trap marant, spre șura. Aici scoase de după o scîndură un cutîț vechi și rugînit și se apucă să rîchie pămîntul, de unde țesără îndată la iveală rîme recte, roșii și liliacii. Mar grase ori mai slabe, rîmele încercau deopotri să intre înapoi în pămîntul reavan dar Iașka le apuca dibaci și curînd umplu un borcan întreg. După ce le zvîrli o mîna de pămînt, coborî într-un sufler poteca, sărni peste mînt proaspăt, coborî într-un sufler poteca, sărni peste pîrteaz și se furisă prin dosul curților spre sopronul unde dormea în tin noul lui prieten, Volodia.

Înfundîndu-și în gură degățelele minjite de pămînt, Iașka

3

6

— Nu! Puțin! Hai mai repejor, — îi răspundea de fiecare dată Iașka.

Urcară un colnic, cotiră spre dreapta, coborîră într-o vilcea, străbătură poteca ce lăia cîmpul de in și deodată, în fața lor se ivi riul. Nu era mare; pe amîndouă malurile creșteau tufe dese de răchită și sălcii; apa clipea limpede dar din loc în loc făcea bulboane adînci și întunecate.

În sfîrșit, răsări soarele; în luncă se auzi un nechezat subțire al unui cal și ca prin farmec locurile din jur se luminară, scîldate într-o lumină trandafirie. Roua argintie de pe brazi și de pe tufe se vedea acum tot mai deslășit; negura se mișcă, se destrămă și dezvăluie în silă căpițele de fin întunecate de pe fondul fumuriu al pături de care, în sfîrșit, se apropiaseră. Peștii se sbenguiau prin bulboane. Apa plescăia rar și greoi în răstimpuri, apoi se învoluta, elătînd ușor rogozul din jur.

Volodia ar fi vrut să înceapă îndată pescuitul, dar Iașka umblă tot înainte, de-a lungul malului. Se udaseră aproape pînă la brîu în iarba udă cînd, într-un tîrziu, Iașka îi șopti lui Volodia: „Aici!” — și o luă în jos, spre apă. În grabă, făcu un pas greșit și bulgări umezi de pămînt se rostogoliră cu zgomot, la vale. Numai decît se auzi măcăciul rațelor nevăzute, apoi bătăi de aripi și stolul se ghemui peste riu, pierind în negura deasă. Iașka se ghemui încludat și sisti ca un gînsac. Volodia își trecu limba peste buzele arse și sări după el. Iar cînd își roti privirile în jur, rămase uimit de sălbăticia mohorîtă a locului. Mirosea a umezeală, a lut și a tină; apa era neagră; răchitele involte acopereau aproape în întregime lumina zilei; e adevărat, vîrfurile le erau aurite de soare și printre negurile sfîșiate se zărea cerul albastru dar jos, deasupra apei, domnea o umezeală pătrunzătoare și dușmănoasă.

— Știi ce adîncă-i aici? — făcu Iașka, rotunjindu-și cu groază ochii. N-are fund!...

Aerul se încălzește și zărea părea că tremura ușor în dogoarea dimineții. De departe, din pășiștile întinse de

burnei rămăsesea tot negre și dușmănoase. de pe tufe strălucia ca nestematele și numai apele dulci, aproape de mal. Soarele lumina puternic, roua undita lui Volodia scapase din cîrlig și undița se legăna

— Cum... cum era... să mă-nec!... — rosti mirat parca Volodia și izbucni și el în plîns! Umerii hravi i se curînat de la salvatorul său.

Volodia clipi des, se schimonosi, privi iar spre apă și înima i se cutremura de spaimă. Își aminti deodată

— Și se porni și mai tare pe boacă.

— Dă! — rosti Iașka apăsât, strîgînd aproape, în timp ce-și stăpînea anevote lacrimile și își ștergea ochii cu pantalonii — Tîe... ce-ți pa-pasa! Te-ai apucat să

— Ce-i? Ce-i... cu tine? — întrebă el cu greu, în

— Cum... era să... mă-nec...

— Cum... era să... mă-nec... în clipa aceea, fața lui Iașka se schimonosi, de sub pleoapele-i strănse izvorîră lacrimi... Plîngea, plîngea tare, tare de tot, cu sughînturi, amaratic, nemîngîiat... Tor trupul i se zgîndura de plîns. Se îneca, rușinat de lacrimile lui.

— Cum... era să... mă-nec... în clipa aceea, fața lui Iașka se schimonosi, de sub

— Cum... era să... mă-nec... în clipa aceea, fața lui Iașka se schimonosi, de sub

— Cum... era să... mă-nec... în clipa aceea, fața lui Iașka se schimonosi, de sub

— Cum... era să... mă-nec... în clipa aceea, fața lui Iașka se schimonosi, de sub

14

11

aproape cu totul sub apă. I se mai zărea doar creștetul capului, cu părul vilvoi, care apărea o clipă, se cufunda și iar apărea la suprafață... Fără să-și ia ochii de la capul lui Volodia, Iașka începu să-și descheie pantalonii, dar lunecă și se rostogoli, țîpînd, în jos. Aici își scoase pantalonii și așa cum era, cu tolba pe umăr și cu cămașa pe el, sări în apă și din două aruncături de braț se trezi lîngă Volodia, pe care-l apucă de mîna.

În aceeași clipă, Volodia se lipi de el, începu să dea repede din mîini agățîndu-i-se de cămașă, de tolbă, apă-sîndu-l cu toată greutatea trupului, strîgînd fără încetare un „na-a... na-a...” înspăimîntător, care n-avea nimic omenesc în el. Apa năvăli într-un suvoi nestăvilit în gura lui Iașka. Simțindu-și grumazul strîns ca într-un clește de mîinile lui Volodia, încercă să-și scoată la suprafață capul, dar Volodia, tremurînd din toate mădu-larele, se agăța de el, strivindu-l cu greutatea trupului lui, lupfînd din răsputeri să i se urce pe umeri. Iașka înghiți apă, începu să tușească și își pierdu răsufierea. Îl cuprinse o spaimă nebulă și în ochi prînseră a-i juca cîrcuri orbitoare, roșii și galbene. Înțelese că Volodia îl trăgea la fund, că îi venise sfîrșitul și deodată se smuci din răsputeri, se zvîrcoli, scoase un țîpăt la fel de înspăimîntător ca și Volodia, îl lovi cu piciorul în burtă, ieși o clipă la suprafață, întrezări printre șuvoaiele de apă ce-i lunecau de pe păr globul turtit al soarelui și simțindu-se încă strivit de greutatea lui Volodia, îl îmbrînci cît colo... Apoi bătu în neștire apa cu mîinile și picioarele și se avîntă spre țărîm, stîrnind în jur clăbuci albi de spumă.

Abia după ce se prinse cu mîna de o răchită de lîngă mal își veni în fire și privi înapoi... Apele răscolite ale bulboanei se potoleau, dar pe fața lor nu se mai zărea

Cind Iașka făcu ochi, cocosu somnoroși abia își termina paseră cîntarea de dimineață, în casă mai era întunec, mama nu apucase încă să mulgă vaca și văcarul nu sosisese cîntarea la jumec, la pascut. Iașka se așeză pe pat se uită lung la ferestrele aburite și viori și la soba ce abia se deslusea, ca o pată albă în lumina tulbură a dimineții. Dulce mai e somnul cînd se îngră zina cu noaptea! Capul băiatului căzu greu

O dimineață liniștită

IURI KAZAKOV

În romîneste de Tatiana Berindei

pe celălalt mal al râului, veneau pe arși calde de vînt mitresme de fîn și trifoi dulce. Și aceste mitresme, amestecate cu cele ale pădurii, mai tari, mai învîrtoare, venite de departe și vîntul cald — totuși pareă răsunet pămîntului fericit abia trezit din somn, în pragul unei zile noi și luminoase...

15

10

Volodia se întoarse în loc și își văzu undița lunecînd încet spre apă, smulsă din locul unde fusese înfiptă; firul se zbătea cu putere, tras de jos. Băiatul sări ca ars, se împiedică, se tîri în genunchi spre undiță și izbuti s-o prindă. Bățul se curbaseră tare de tot. Volodia întoarse spre Iașka față-i rotundă, foarte palidă.

— Ține bine! — îi strigă Iașka.

Dar în clipa aceea, Volodia simți că-i fuge pămîntul de sub picioare, se aplecă înainte, își pierdu echilibrul, scăpă undița din mînă și desfăcîndu-și brațele prosteste, de parcă ar fi vrut să prindă o minge din zbor, apucă doar să strige din răsuferință: „Aa-a...” și căzu în apă.

„Se-neacă! — își spuse îngrozit Iașka. — Îl suges smîrcul!” Și zvrîlind cît colo bulgărele lipicios de pămînt din mînă, își șterse palma de pantaloni și porni de-a-ndaratelea în sus, spre mal, simțînd cum i se moaie picioarele de spaimă. Își aminti de povestea lui Mișka cu caracatițele din fundul bulboanei, spaima îi îngheță pieptul și pîntecele: înțelese că Volodia fusese înhățat de o caracatiță... Bulgării de pămînt i se desprindeau de sub picioare, dar Iașka se proptea în mal cu mîinile tremurătoare și neîndemînatec, se cățara într-una, ea într-un coșmar apăsător.

În cele din urmă, minat din spate de horcăielile lui Volodia, Iașka ajunse sus, în cîmp și porni în fugă spre sat; dar nu făcu zece pași, și se opri, ca împiedicat: își dăduse seama că n-avea dreptul să fugă. În jur nu era nimeni. N-avea pe cine chema în ajutor... Băiatul se scotoci înfrigurat prin buzunare și în tolbă, doar-doar o găsi un capăt de sfoară, dar negăsînd nimic porni cu pași furișaji spre bulboană, galben ca un mort. La gura prăpastiei se opri și privi în jos, așteptînd să vadă ceva înfricoșător și, în același timp, sperînd că poate lucrurile s-au îndreptat de la sine. Dar îl văzu tot pe Volodia. Băiatul nu se mai zbătea: se afundase

Volodia se depărtă puțin de apă și tresări: din bulboană un pește sări lîngă mal și în cădere se izbi zgomotos de suprafața apei.

— În balta asta nu se scaldă nimeni.

— De ce? — întrebă Volodia în șoaptă.

— Te suges... Cum pui piciorul, s-a zis cu tine... Apa-i ca gheața și te trage la fund. Mișka Kaiunionok zicea că pe fund sînt și caracatițe.

— Caracatițele trăiesc numai... în mare — rosti șovăielnic Volodia, dar se trase și mai mult îndărăt.

— În mare! Asta o știi și eu! Dar Mișka le-a văzute cu ochii lui. Într-o zi s-a dus la pescuit. Mergea așa pe mal și ce să vezi? Din apă iese deodată un braț cu o ventuză și începe să scootocească malul... Ce crezi? Mișka a rupt-o la fugă și nu s-a oprit decît în sat! Deși... cred că minte! Îl cunosc eu! — sfîrși pe neașteptate Iașka și se apucă să desfășoare undițele.

Volodia se învioră iar Iașka, uitînd de caracatițe, tot trînga nerăbdător cu coada ochiului la oglinda apei și de cîte ori auzea plescăitul zgomotos al unui pește i se citea pe față o încordare aproape dureroasă.

După ce desfășură undițele, îi dădu una lui Volodia, îi făcu parte de rîme într-o cutie de chibrituri și-i arătă din ochi locul potrivit.

Apoi zvrîli în apă undița și fără s-o lase din mînă își aținti privirea nerăbdătoare spre pluta ei. Volodia își aruncă și el undița, aproape numaidecît după Iașka, dar cîrligul i se agăță de o ramură de răchită. Iașka îl privi cîrîncen, slobozi în șoaptă o înjurătură, și cînd privi iar spre plută văzu în locul ei cercuri ușoare de apă, care se tot lăteau. Trase smucit undița-n sus, făcu o mișcare domoală cu mina spre dreapta și simți cu bucurie, sub apă, trupul greu al peștelui ce se zbătea. Dar deodată apăsarea slăbi și din apă sări în sus, cu un sunet scurt, cîrligul... gol. Iașka tremură de ciudă.

7

— Alai e mult? — întreba din când în când Volodia.
dincolo de care se întrezărea dunga întunecată a pădurii.
ochii se întindeau numai lanuri de ovăz cu patul scurt,
Cunând, satul rămase mult în urmă; cit vedeau cu
toase ale fermei...
alte case, magazine, școala și șirul lung de clădiri alb-împ-

tragea înapoi din fața lor, dezvăluindu-le pas cu pas tot
pormita pe ulița. Și în timp ce treceau prin sat, ceafa se
Iașka ieși în silă după el și amîndoi, fără să se privească,
lactimi amare, dar așteptase prea mult dimineața asta!
și ieși din sura cu nările fremătînd de obida și cu ochii
Volodia isprăvi în cele din urmă de înodat șireturile
te vede fără cravată.

— Pune-ți și o cravată! Il împunse din nou Iașka și
rîse răgușit. — Peștele nostru-i nazuros: se supără dacă
lui, dacă se duce încălțat la pescuit!
moscovitul asta care, pe semne, n-a văzut pește în viața
bun... Să-i traga una? Cine l-a pus să se încurce cu
și a vorbit frumos, nevoie mare: „Vă rog, dacă sînteți
umplut de mere! Pe cînd asta!... A venit în ajun la el
care altul la locurile cu pește, știute de el — l-ar fi
nu-i pescar mai dibaci decît el, Iașka! Să fi dus pe ori-

mindoi pescari de frunte, recunosc că în tot colhozul
treaba asta! Pînă și frații Voronkov, Kolia și Jenka, a-
Iașka se încudă. Ce nevoie a avut să se încurce cu
se roși mai tare.

— Să ști că-l iau! — mormăi printre dinții Volodia și
acasă și ia-ți și paltonul...
— Nimic! Am zis și cu așa... Acum da o fugă pin-

lui Iașka.
jos în sus la fața lătareată, acum rea și disprețuitoare, a
— Ei și, ce-i cu asta? — întreba Volodia, privind de

slobozi un șuierat. Apoi scuiță în lături și ciuli urechile.
Nici o mișcare!

— Volodka — strigă el. — Hai, scoală!

Volodia se mișcă în fin, se moșmondi îndelung, apoi
cobori greoi, călcînd peste șireturile deznodate. Obrazu-i
boțit de somn era inexpresiv și împietrit ca la orbi; părul
ii era plin de firicele de fin, care-i intraseră pesemne și
în cămașă, pentru că își tot răsucea gîtul subțirel, dădea
din umeri și își scărpină spatetele.

— Nu-i prea devreme? — întrebă el cu glas răgușit,
apoi căscă și clătîindu-se pe picioare se apucă de
scară.

Lui Iașka îi sări muștarul: el se sculase cu un ceas
mai devreme, prinsese rîme, cărase undițele și dar-ar fi
să vorbim pe drept apoi se sculase cu noaptea-n cap
tocmai din pricina slăbănogului, ca să-i arate locurile
cele mai bogate în pește și — poftim! În loc de o vorbă
de mulțumire și de admirație, cică-i „cam devreme”!

— Pentru unii o fi devreme, dar pentru alții e tocmai
cînd trebuie! — rosti el înțepat și-l cercetă disprețuitor
pe Volodia din cap pînă-n picioare.

Volodia aruncă o căutătură dincolo de ușa șurii și se
învioră numai decît. Ochii prinseră să-i strălucească și
începu grăbit să-și lege șireturile. Dar pentru Iașka toată
frumusețea dimineții se dusese pe copcă.

— Ai de gînd să mergi încălțat? — întreba el disprețuitor,
privindu-și degetele rășchirate ale picioarelor.
Poate ști pui și galoșii?

Volodia se roși și fără să-i răspundă se apucă să înnoa-
de șireturile de la cealaltă gheată.

— Așa-i... — urmă Iașka liniștit, proptindu-și undițele
de peretele șurii. — Pe la voi, la Moscova, nu prea um-
blă oamenii desculți...

nespus de proaspăt și de dulce.
pire, sa-și simți pieptul plin de aerul ce i se părea
nimic, nu se mai gîndea la nimic. Vola doar să res-
la suprafața, trase Iacom aer în piept. Nuu mai vola
usurînța și supunere il umeară Volodia. Cînd se vazu
tare ochii și-l trase cu putere în sus, mirat cu cîta
care smucita spre Volodia, il apuca de mîna, închise
mai poate rămîne fără aer, Iașka se repezi cu o miș-
ca să-l înșface cum s-o apropra de el. Simțînd că nu
pîndește încordat și își plimbă dinadins mîna prin apa
apa. Lui Iașka i se păru ca Volodia se prefăce, ca il
mîna stînga i se mișca încet, dibund parca ceva în
cînd spre lumina obrazul rotund, galben ca ceara iar
terbur: trupul i se sălta ușurel, leganat de apă, întor-
Băiatul zăcea într-o rîna, cu un picior încurcat în niște
lovite de terburile dese și, în sfîrșit, il zari pe Volodia.
mai mult, înota o bucată de timp cu mîine și fața
în adînc, nu pătrîndea lumina... Iașka se ațînda și
bene și verzi și terburii luminate de soare. Dar acolo,
mîine: în juru-i tremurau pete lătarete de lumina, gal-
la fund. La început, cînd deschise ochii în apă, nu vazu
sub cămașa uda, trase aer mult în piept, și se dadu
Clîp, se desprîne de rîchită, scutura din umeri pe
cel care-l împinsese în buboana era el, Iașka!

se întîmplase ceva îngrozitor: se înecase un om! Iar
lume și totuși, chiar atunci, în urmă cu cîteva clipe,
îniște și pace. O dimineață semna se înălțase peste
ochii ei vioi... Totul părea ca de obicei, pretîndent era
copac, o codobatura își legana coada, privindu-l cu
păreau curcubeu și nestemate; sus, pe un tînuș de
ale rîchitelor schipeau; firele păienjenșului dintre flori
în jur. Soarele strălucea luminos; frunzele tîrșuitor și
adîncuri... Lui Iașka începura sa-i clătăne dinții și privi
nimeni. Cîteva băscute de aer se ridicau zglobii, din

Fără să lase din mîna cămașa lui Volodia, începu
să-l împingă spre mal. Înota greu. Cînd simți, în sfîrșit,
pămîntul sub picioare, ieși greoi pe mal și-l scoase și
pe Volodia. Se înfiora de cite ori îi atîngea trupul rece
ori îi privea fața împietrită, de mort. Se grăbea și se
simțea sfîrșit de oboseală și nenorocit...

Il culcă pe Volodia cu fața în sus și începu să-i des-
facă larg brațele, să-l apese pe burtă, să-i sufle în
nări. Obosise, gîfîia, puterile-i slăbeau, dar Volodia rî-
mînea la fel de galben și de rece ca înainte. „A murit”
— își spuse cu spaimă Iașka și-l cuprinse groaza. Să
fugă, să se ascundă, să nu mai vadă fața aceea nepă-
sătoare!

Zguduit de un sughiț de plîns, înfricoșat, sări în sus,
il apucă pe Volodia de picioare, il săltă cît il țineau
puterile și roșu ca focul de încordare începu să-l scu-
ture. Capul lui Volodia se izbea de pămînt; părul i se
năclăise de noroi. Dar chiar în clipa cînd Iașka istovit
de tot și deznădăduit, fu gata să lase totul baltă și
să fugă încotro o vede cu ochii, din gura lui Volodia
izbucni un șuvoi de apă, băiatul gemu și un fior
puternic îi zgudui tot trupul. Iașka slobozi din strînsoare
picioarele înecatului, se lăsă jos și închise ochii.

Volodia se propti în mal cu mîinile lui slăbite, se ridică
puțin, pregătindu-se parcă de fugă, dar se prăbuși în
spasme care-l făceau să împroaște apa și să se zvirci-
lească năpraznic în iarba jilavă. Iașka se tîri într-o parte,
fără puteri și de acolo il privea pe Volodia. În clipa
aceea, nimeni pe lume nu-i era mai drag decît Volodia,
nimeni nu era mai scump inimii lui decît băiatul cu
fața galbenă ca ceara, speriată și chinuită de suferință.
Un zîmbet sfios, plin de dragoste lucea în ochii lui
Iașka! Il privea plin de duiosie pe Volodia și-l tot
întreba, fără nici o noimă:

sind în urmă un mic vitez, ca o buclă. Ca și prima oară, Iaska trase ușor de undiță în sus și se aplecă în-oară, Iaska care tremura ușor. Pluta care tremura ușor o porni iar în lături. Iaska se ridică, prinse undița cu mina cealaltă și simțind sub apă smucituri puternice și repetate, trase cu amândoua minile spre dreapta. Dintr-o săritură, Volodia fu lângă el și-i strigă cu glas subțirel, în timp ce ochii i se rotunșiseră de emoție și strălucneau năprăsnic:

— Trage, trage, trage-o!

— Cară-te! — șuiera Iaska printre dinți, bățind des din picioare.

O clipă pește teși la suprafață, arătându-și trupul mare și lucios, zăbi apa cu putere, împoșca în jur un manunchi de stropi trandafir și se năpusti greoi înapoi, în adâncurile negre și reci. Dar Iaska își proptise cu putere coada unditei în burta și trăgându-se mereu înapoi striga într-una:

— Nu mai scapi, nu!...

În cele din urmă calauzi spre mal pește care se opintea cu putere, îl arunca în apă dintr-o singură smucitură și în aceeași clipă se prăbuși cu burta pește el. Volodia își simțea gâtul uscat și înima îi bătea sălbata spargă pieptul.

— Ce-i asta? — îl întreba pe Iaska, lasându-se pe vine lângă el. — Arată-mi-l și mie!

— Plăcă-a! — rosti Iaska fencit.

Apoi scoase cu grija de sub el peștele mare și rece, își întoarse spre Volodia fața lătăreață, strălucind de bucurie și rise răgușit. Dar risul îi amuți dintr-o dată și ochii i se ațintiră cu spaimă, undeva, în spatele lui Volodia. Chemându-se deodată, ca de frig, strigă uluit:

— Undița!... Privește!

— Mi-ai scapat, hai? S-a dus... facu el în șoapta, privind cu minime ude un alt vierme în chlig.

Și iar zvrili undița, și iar ramase cu ochii ațintiți spre pluta, în așteptarea peștelui. Dar peștele nu mușca și Iaska înfipse cu grija coada unditei în milul moale. Cum îl vază, Volodia făcu și el la fel.

Soarele, care se ridică tot mai sus pe cer razbi, în sfârșit, și în locul acela întunecat. Pe dată, apele bulboanet prinseră să strălucască orbitor iar picăturile de roua de pe frunze și iarba se aprinșera în mi de culori. Mișnindu-și ochii orbit de lumina, Volodia privi spre pluta lui și, întorcind capul spre Iaska, îl întreba șoavator:

— Nu cumva s-o fi dus tot peștele într-o altă bulboană?

— Ba, chiar așa! — făcu Iaska încudat. — Al care mi-a scapat, i-a sperat pe toți. Și ce mare era!... Când am tras, parca mi legase cineva un bolovan de mină!

Cintărea pe puțin un chlig.

Iaska era cam rușinat că-i scăpase peștele dar — cum se înșimpla ades în viața — era gata să dea vina pe Volodia. „Halai pescari! — își zicea în gînd. — Sta crăcanat și alt! Când pescuiesc de unu' singur sau cu pescari adevărați nici nu pridesc să scot pește...” Și se pregăti să-l înțepe iar pe Volodia, când deodată zămuci grabit bălul unditei: pluta săltașe ușor. Încordându-se ca pentru a smulge un copac întreg din rădăcina, trase ușor coada unditei din pământ și, tînd-o în cumpănă, o saltă încetșor. Pluta se mișcă iar, se așeză într-o rîmă, ramase un timp așa, după care se-nclăpă din nou. Iaska privi cu coada ochiului la Volodia și-l vază ridicându-se încet, cu obrazul palid. Pe Iaska-l treceau nădușelile: picături mici de sudoare îi mșteau pe nas și pe buza de sus. Pluta i se mișcă din nou, o porni în lături, se cufunda pe jumătate și în cele din urmă dispară, la-

— Mi-ai scapat, hai? S-a dus... facu el în șoapta, privind cu minime ude un alt vierme în chlig.

Și iar zvrili undița, și iar ramase cu ochii ațintiți spre pluta, în așteptarea peștelui. Dar peștele nu mușca și Iaska înfipse cu grija coada unditei în milul moale. Cum îl vază, Volodia făcu și el la fel.

Soarele, care se ridică tot mai sus pe cer razbi, în sfârșit, și în locul acela întunecat. Pe dată, apele bulboanet prinseră să strălucască orbitor iar picăturile de roua de pe frunze și iarba se aprinșera în mi de culori. Mișnindu-și ochii orbit de lumina, Volodia privi spre pluta lui și, întorcind capul spre Iaska, îl întreba șoavator:

— Nu cumva s-o fi dus tot peștele într-o altă bulboană?

— Ba, chiar așa! — făcu Iaska încudat. — Al care mi-a scapat, i-a sperat pe toți. Și ce mare era!... Când am tras, parca mi legase cineva un bolovan de mină!

Cintărea pe puțin un chlig.

Iaska era cam rușinat că-i scăpase peștele dar — cum se înșimpla ades în viața — era gata să dea vina pe Volodia. „Halai pescari! — își zicea în gînd. — Sta crăcanat și alt! Când pescuiesc de unu' singur sau cu pescari adevărați nici nu pridesc să scot pește...” Și se pregăti să-l înțepe iar pe Volodia, când deodată zămuci grabit bălul unditei: pluta săltașe ușor. Încordându-se ca pentru a smulge un copac întreg din rădăcina, trase ușor coada unditei din pământ și, tînd-o în cumpănă, o saltă încetșor. Pluta se mișcă iar, se așeză într-o rîmă, ramase un timp așa, după care se-nclăpă din nou. Iaska privi cu coada ochiului la Volodia și-l vază ridicându-se încet, cu obrazul palid. Pe Iaska-l treceau nădușelile: picături mici de sudoare îi mșteau pe nas și pe buza de sus. Pluta i se mișcă din nou, o porni în lături, se cufunda pe jumătate și în cele din urmă dispară, la-

IN BIBLIOTECA
"VEAC NOU"

au apărut în 1963:

- 25 S. Antonov :
Trenul de cursă lungă
- 26 S. Alioșin :
Salonul
- 27 Iulian Semionov :
...Inima mea e-n munți
- 28 Oles Gonțear :
Mult cer
- 29 V. Sukșin :
A venit Ignaha
- 30 Gheorghii Mdivani :
S-a furat un consul

31

BIBLIOTECA "VEAC NOU"

• UMOR • UMOR •

V. SLAVKIN

O întâlnire pe bulevard

M-am așezat pe o bancă în parc alături de un bărbat care după vîrstă și înfățișare părea pensionar. Păzea un căruș alb cu bile și zdrîngănele multicolore, în care, foarte preocupat de degetele de la picioare, se lăfăia un prunc dolojan, roșu în obraji.

— Cum îl cheamă? L-am întreat pe bătrîn.
— Vova. Avem doi Vova în familie: Vova-mare și Vova-mic.
— Și care din ei e în căruș?
— Cel mic. Celălalt e mai mare decît asta cu douăzeci de ani.
— Bărbat în toată firea — mi-am dat cu părerea.
— Păi e tatăl lui Vova-mic.
— Și dumneavoastră cine sînteți?

care, spală scutece... Noroc că rezistă. E voinică bătrîna...

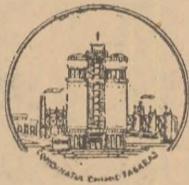
— Mama lui Vova-mic bătrîna?!
— Păi nu a celui mic, a celui mare. A-dică nevasta mea. Mama lui Vova-mic se pregătește să intre la universitate. In-vață de dimineață pînă seara... E o fată bună. Îi iubește mult pe Vova.
— Pe cel mic?
— Și pe cel mare. N-avem nici o pre-tenție la ea. Să nu facă nimic. Trebuie să-și aranjeze viața: să învețe, să ca-pete o diplomă... Dar Vova nu vrea să în-jeleagă.
— Cel mare?
— Nu, cel mic. El ar vrea să-l mîngîi toată ziua. Așa că ne-am împărțit sarcini-le cu soția: eu răspund de mîngîierile

— Eu sînt tatăl lui Vova-mare.
— Deci bunicul.
— Prin cumul.
Am tăcut.
— Greu să crești copii la bătrînețe! Vova îmi dă multă bătaie de cap.
— Vova-mare?
— Vova-mic. Nici cel mare nu-i mai breaz. Are o restanță. Tocește toată ziua... Și eu cu nevasta n-avem timp să ne ocu-păm de Vova...
— Cel mic?
— Nu, cel mare. Ar trebui să mă duc la institut să vorbesc cu decanul, să-i explic ce greu e să înveți și în același timp să crești un copil — să-l plimbi, să-l culci — și pe deasupra să n-ai nici bursă. I-aș spune cîtă bătaie de cap am cu Vova...
— Mare?
— Nu, mic. Cum îți spun, m-aș duce la institut, dar n-am cînd. Doar cresc un copil: îl plimb, îl culc... Vova al nostru e tare neajutorat...
— Vova-mic?
— Nu frate, Vova-mare. Nu poate să-și rezolve singur treburile. A-a, dar Vova-mic e mărișor. Are șase kilograme și ju-mătate.
— Dar mama lui Vova unde-i?
— Acasă. Toate-s pe capul ei: face min-

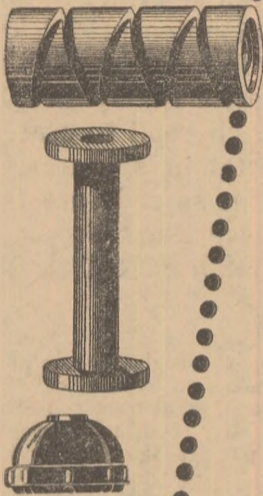
materne, ei îi revin grijile paterne. O duce bine Vova al nostru.
— Cel mic?
— Nu, cel mare. Și nevastă-sa. Facem tot ce putem ca Vova să fie sănătos, deștept...
— Vova-mare?
— Cel mic, frate! Nu-i nimic, curînd eu să se aranjeze toate — Vova o să se ducă la școală...
— Cine, cel mic?
— Cum cel mic! Cel mare! Termină institutul pedagogic. Ca profesor o să aibă mai mult timp liber. Vovocika al nostru o să devină mai independent...
— Cel mare?
— Cel mic! Ți-am spus că maică-sa intră la institut. Din cînd în cînd o să se plimbe cu Vova în parc, o să meargă la cinema, la restaurant...
— Cu Vova-mic?!
— Nu dragușă, cu Vova-mare! Și o să mai scăpăm și noi de griji. O să ne putem ocupa de nepot cum trebuie. Dar deocam-dată Vova-mic e foarte mic, iar Vova-mare nu e destul de mare... Deocamdată e foarte greu.
— Pentru cine: pentru Vova-mare sau pentru Vova-mic?
— Pentru mine! — spuse cu năduf bă-trînuș și porni cu cărușul pe alee.

COMBINATUL CHIMIC FAGĂRAȘ

livrează:

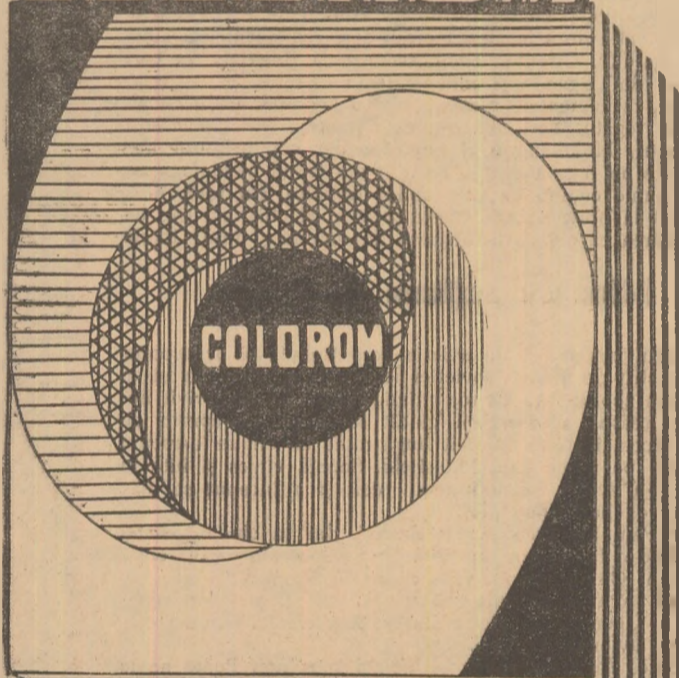
- Bachelită pentru uz general în di-verse culori
- Bachelită pentru uz electrotehnic
- Bachelită pentru uz electrotehnic în execuție tropicalizată
- Bachelită textilă
- Rezoli diverse tipuri, lac de ba-chelită
- Novolac, solid, semifluid și alcoolic
- Aminoplast diverse culori
- Celuloid, plăci de diferite grosimi și culori
- Celuloid sidefat
- Celuloid marmorat
- Celuloid placat
- Cornoplast pentru nasturi, imitație corn

Execută: piese industriale în toate tipurile de bache-lită și aminoplast pentru înlecuirea metalelor feroase și neferoase precum și a lemnului.

Pentru producția de serie executăm proiectarea și sculele necesare presării pieselor comandate.

COLOROM

GALLUS

VOPSEȘTE ORICE TESĂTURI
MĂTASE · BUMBAC · LÎNĂ
ROCHII · HAINE · BLUZE

INTREPRINDEREA 7 NOIEMBRIE

GHIMBAV — REG. BRAȘOV

Livrează întreprinderilor de stat și organizațiilor economice socialiste, pe bază de repartiții, următoarele produse:

- Hîrtie crețată** Diferite formate și culori
- Carton ondulat** Cu 1,2 și 3 straturi netede
- Mucava gri** Diferite grosimi
- Confecții** Diverse cutii din carton ondulat și mucava

EXECUȚIA ȘI CALITATEA EXCEPȚIONALĂ SÎNT CARACTERISTICILE PRODUSELOR NOASTRE

BARHET
DIFTINĂ
FINET
produse de
INTREPRINDERILE
TEXTILE
GALAȚI

O rază de lumină în

UGANDA,

„PERLA AFRICII“

Uganda era frământată. În vestul țării, triburile bakonjo și bamba din regatul Toro nu se puteau înțelege asupra împărțirii pământului și animalelor și puseseră mâna pe arme. Și nu pe sulite primitive, ci pe puști. Casele ardeau. Nu se mai putea pridi cu îngroparea morților. Detașamente de infanterie și poliție africană, sosite în grabă la fața locului, scotociră din fir a păr satele răzvrătite. Dar acestea erau aproape pustii. Femei din tribul bakonjo cu copii în brațe, cu câteva jalnice boarfe ascunse într-un saculeț purtat în spinare își părăseau colibe. Se îndreptau spre Congo. Se făceau sute de arestări. Tribunalele judecau fără întrerupere. Se vorbea despre o răscoală. Parlamentarii cereau introducerea stării excepționale. Spre locul răzmeriței se îndreptau mereu alte subunități de infanterie.

Lingă Usvera, autoritățile descoperiră o închiisoare secretă a „regelui” Mukerane, care nu era decât un impostor dar asta nu-l împiedica să-și zvirlă în închiisoare adversarii și să-și „guverneze” aspru supușii. După arestare, Mukerane se căi pentru cele făcute dar nimeni nu-l crezu. Oricând ar fi putut începe o nouă răscoală.

Și în tribul karamojo se înregistră 68 de morți și 20 de răniți. Cauza? Aceleași certuri între triburi. Guvernul a hotărât să creeze o armată specială a karamojoilor, pentru menținerea ordinii.

În Buganda — cel mai mare regat din Uganda — lucrurile n-au ajuns până la clocotire. Dar și acolo — o mare primejdie. Regele Bugandei se întâlnise la Mengo cu ambasadorul vest-german. N-am putut să aflăm ce au vorbit — regele nu primește ziariști străini. Dar imediat după întâlnire, Katikiro, primul ministru al regatului, a început să-l atace pe Milton Obote, conducătorul guvernului federal, acuzându-l de intenția de a încălca acordul care reglementează autonomia regatului. Circulau chiar zvonuri că Buganda va cere iar ieșirea din Uganda și independența...

Aparent, evenimentele n-aveau nici o legătură unele cu altele. Între regatul Toro și regiunea Karamojo sînt câteva sute de kilometri. Mukerane o fi impostor dar conducătorul Bugandei este un rege autentic. Păstorii din tribul bakonjo n-au, desigur, nimic comun cu venerabilul Katikiro. Cu toții, însă, s-au dedat la provocări, au lansat zvonuri și chiar au tras cu armele. Părea că cineva îi dirijează din umbră și încă foarte abil.

Mine cu acțiune întârziată

Autobuzul companiei de aviație care trebuia să transporte grupul nostru de ziariști sovietici la Entebbe, de unde urma să ne luăm zborul spre Cairo, întârzie. Mai întâi am privit nerăbdători ceasul, apoi ne-am gândit să cerem un sprijin de undeva. Tocmai atunci s-a ivit lingă mine un englez oarecum neobișnuit, pe nume Paul Mansfield. Scund, vînjos și iute în mișcări, și-a zvirlat valiza într-un colț și a început să măsoare nervos holul hotelului.

Mister Paul are vreo șaiszeci de ani, dar în ciuda vârstei respectabile e foarte comunicativ. La început am crezut chiar că-i italian. Cîtă lume nu vine astăzi în Uganda?

— Nu! — mi-a răspuns energic Mansfield. Sînt londonez. Vin des în Uganda. Am aici o afacere importantă. Acum vreau să plec cu avionul la Cairo.

S-ar putea să avem noroc — ne-am spus noi. Poate ne ia cu mașina lui. Și, într-adevăr, aflînd că și noi plecăm la Cairo, comunicativul englez ne-a oferit loc în mașina lui.

— În jumătate de oră sîntem la aeroport — ne-a spus mister Paul și s-a instalat la volanul „Chevrolet”-ului.

Mister Paul a vorbit tot timpul, ceea ce dovedea o dată mai mult că era un englez neobișnuit. Aflînd că sîntem ruși, ne-a întrebat:

— Ei, ce părere aveți despre Uganda? Ați stat la un hotel grozav, nu? Dacă ați fi fost la Djinje ați fi văzut întreprinderi industriale moderne. Cred că ați apreciat cum se cuvine șoselele bune. Și țineți seama că acum o sută de ani, cînd au venit aici exploratorii Grant și Speke, au găsit numai sălbaticii. Peste tot se întindea jungla.

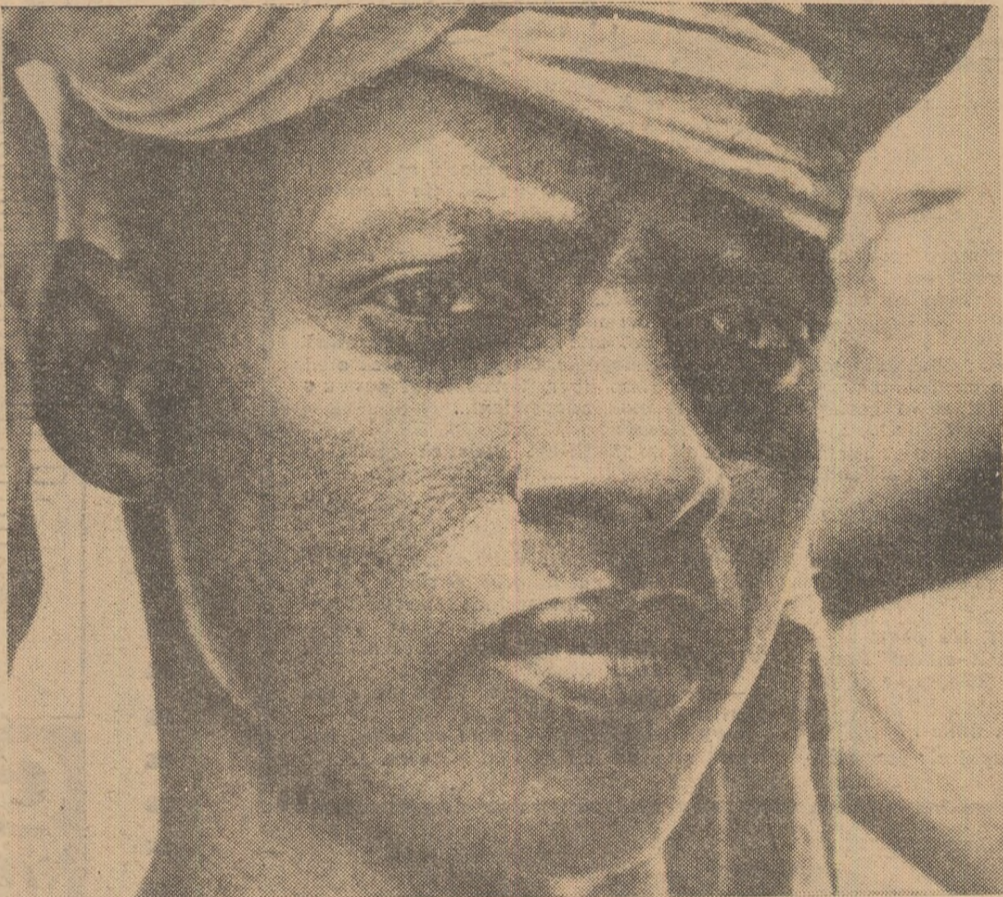
Și mister Paul a încercat să ne convingă de generozitatea Angliei față de Africa. După părerea lui, Anglia adusese continentului negru civilizația europeană și alte binefaceri ale politicii imperiale britanice.

— Dar, mister Paul, unde vedeți în asta generozitate? E adevărat că în Uganda sînt hoteluri grozave, că la Djinje pot fi văzute întreprinderi industriale moderne. Da, sînt și șosele bune. Dar toate hotelurile, fabricile, uzinele și șoselele au fost construite de englezi pentru ei. De fapt au fost înălțate de africani dar de munca acestora continuă să se bucure și astăzi tot englezii. Profiturile dobîndite din exploatarea bogățiilor Ugandei continuă să umple seifurile băncilor londoneze. Iar africanii care lucrează în fabricile din Djinje primesc 120 de șilingi pe lună, ceea ce e foarte puțin. Ca să nu mai vorbim de țărani care recoltează bumbacul, cafeaua sau ceaiul de pe plantațiile englezilor sau indienilor și cîștigă abia 60 de șilingi. Cu asemenea „venituri” nu numai că nu pot să-ți cumperi acțiuni industriale, dar nici măcar un automobil cît de mic cu care să străbați admirabilele șosele ale Ugandei. Asta-i „generozitatea” Angliei față de Africa. O generozitate care pricinuiește Ugandei suferințe și acum, cînd țara a devenit independentă.

În 1858, cînd Grant și Speke s-au oprit pe malul lacului Victoria încercînd să descifreze misterul izvoarelor Nilului, au dat într-adevăr peste sălbaticii și jungla. Dar și astăzi, după o sută și ceva de ani, mai există în Uganda triburi care trăiesc primitiv. Multe triburi n-au nici astăzi alfabet. Englezii nu „s-au amestecat în viața sălbaticilor”, cum îi numesc ei disprețuitor pe locuitorii Ugandei dar au uzat de toată influența lor pentru a înțeți vrajba dintre ei. Acum, cînd un războinic din tribul banoro trage într-unul din tribul bamba și invers niciunul din ei nu-și da seama că dă apă la moară

englezilor care pot astfel pretinde că fără sprijinul lor Uganda n-ar putea dăinui ca stat independent. De unde se vede că sălbăticia și inapoierea sînt buni aliați ai colonialiștilor.

Înainte cu zece ani ca Uganda să fie proclamată protectorat englez, regina Victoria a luat o măsură a cărei însemnătate poate fi înțeleasă cum nu se poate mai bine abia astăzi. Anglia a încheiat atunci tratate „separate” cu conducătorii Bugandei, Toro-ului, Ankolei și Bunoro-ului, ținuturi care au intrat apoi în protectorat. Nici unul dintre teritoriile acestea nu era mai mare decît un comitat englez. Dar regina Victoria a conferit conducătorilor lor titlul de „regi” iar posesiunile lor au fost numite în tratate „regate”. Drept care regii au început să ceară a fi numiți „majestatea voastră” și „sire”.

Tînăr african

Foto: Nikolai Kazbuski

Aceste mici regate, devenite proprietate a coroanei engleze, au fost investite cu drepturi și privilegii pe care autoritățile coloniale le-au subliniat cu bună știință. Căci existența lor era de mare folos englezilor.

Frederic Mutesa al II-lea, actualul rege al Bugandei, se cramponează cu disperare de colonialiști. Și nu numai că se cramponează de ei dar a extins chiar tratatul încheiat cu regina Victoria și amenință cu proclamarea independenței regatului și cu ieșirea lui din cadrul Ugandei. Tratatul leagă Buganda de coroana engleză dar nu și de guvernul federal al lui Milton Obote.

Printr-o ironie a soartei, reședința guvernului federal se află la Kampala, oraș de pe teritoriul Bugandei. Regele Bugandei nu îngăduie pe teritoriul acesteia nici un alt partid politic în afară de propriul lui partid. El socotește că hotărârile autorităților federale nu sînt obligatorii pentru el. Katikiro, primul lui ministru, polemizează și se tîrguiește cu Obote pentru tot felul de fleacuri și fără nici o rațiune. Și situația e mereu încordată la Kampala.

„Majestatea” lor „regii” din Uganda au devenit niște mine cu acțiune întârziată, cu ajutorul cărora englezii primejdiesc libertatea țării.

— Asta se cheamă „civilizație”, mister Paul? Nu cumva barbari sînt cei care au menținut cu bună știință inapoierea și primitivitatea în Uganda — și nu numai în Uganda — iar acum se folosesc de ele spre a prejudicia independența statului?

Mister Paul a preferat să nu ne răspundă. Mașina ajunsese la aeroport iar în avion am fost repartizați în saloane diferite.

Ugandizare! Ugandizare!

Toate plantele turistice afirmă că „Imperial” este cel mai bun hotel din Kampala. Dar, ajungînd acolo, n-am găsit nici

un hotel cu acest nume. Numai vechile etichete pentru valize mai aminteau de numele lui. Hotelul, însă, se afla în același loc, dar se numea altfel. Autoritățile hotărîseră să schimbe toate numele care amintesc de perioada protectoratului.

— Se ugandizează — ne-a spus ironic un englez înalt și uscățiv care locuia alături de noi. Dar lucrul nu-l deranja de fel, căci totul rămăsese neschimbat la hotel. Africanii continuau să lungească niște umbre pe coridoare și în restaurant făceau mai departe munca grea, necalificată. Îndărătul ghișeeilor erau tot englezi și englezoaice; deocamdată, ugandizarea n-a mers mai departe de schimbarea numelui.

Ali Bukongo, un vechi prieten cu care m-am întîlnit de mai multe ori la Cairo, mi-a atras luarea aminte:

— Să te uiți pe străzile Kampalei. Băncile sînt englezești sau turcești, magazinele indiene sau pakistaneze, moscheele arabe. Nimic nu-i african. Sîntem străini în țara noastră. Kampala nu-i orașul nostru.

Iar deputatul A. Kiseka ne-a spus:

— În Uganda, africanii sînt numai șoferi de taxi, gunoieri și vînzători ambulanzî de zarzavaturi. De asta am luptat pentru independență, ca să ne transformăm într-o națiune de șoferi de taxi și de gunoieri? Nu, nu mai vrem să trăim în sate bîntuite de malarie; o să venim la orașe. Vrem să ne bucurăm de roadele libertății noastre!

O dorință mai mult decît legitimă.

Stanley, preoții catolici și politica

Cu mașinuța noastră, un amestec de „Volkswagen” și „Austin”, ne cătăram de multă vreme pe dealul Rubaha. Că-lătoream pe o șosea acoperită de un praf roșietic. Palmierii care o străjuiau de o parte și de alta și o pădurice pipernicită de banani mă dădeau un aer exotic.

Șoseaua era pustie. Dar pe creasta — pe care se afla o mare catedrală protestantă cu ziduri groase, un episcop englez, scund și pîrpiriu da cu multă răbdare explicații turiștilor care treceau întîmplător pe acolo. În fața intrării în catedrală se poate vedea o expoziție neobișnuită.

Într-o vitrină de sticlă sînt niște fotografii decolorate. Una din ele îl prezintă pe Stanley, marele explorator, celebru prin descoperirile făcute în Africa. Marea catedrală protestantă de pe colina Rubaha nu exaltă, însă, meritele lui geografice, vrednice de toată lauda. Fotocopiile unor scrisori adresate de Stanley arhiepiscopului de Canterbury, așezate în jurul fotografiei, abordează probleme de alt ordin. Călătorul englez îl imploră pe arhiepiscop să nu crute banii pentru trimiterea unor misiuni religioase în Uganda.

Apelul lui Stanley a fost ascultat. În 1877, în Uganda s-a ivit prima misiune protestantă, după care au urmat multe altele. După ele s-au grăbit și vină catolici, evangheliști și chiar ismaeliți. Astăzi biserica este în Uganda nu numai o forță, ci o putere uriașă.

Preoții catolici care și-au găsit aici sălaș de zeci de ani au pus stăpînire pe sufletul oamenilor. Autoritățile locale nu i-au împiedicat de fel. Dimpotrivă, englezii — care au luptat atît de mult împotriva catolicilor și a iezuiților în Europa — le-au încurajat activitatea în Uganda. Căci biserica îi ajută. De aproape șaptezeci de ani preoții catolici, misiunile religioase, indiferent dacă reprezintă Vaticanul sau Londra, au devenit păstori sufletești ai credincioșilor. Dar se amestecă și în politică.

Partidul democrat din Uganda se află în momentul de față în opoziție. La penultimele alegeri a avut, însă, cel mai mare număr de locuri în parlament și conducătorul lui, Benedicto Kivanuka, a format atunci primul guvern african al Ugandei. Victoria i-a fost asigurată de catolici. Sfinții părinți porunciseră pe față enoriașilor să-și dea votul democraților. Din Germania occidentală a sosit, la dispoziția lui Kivanuka, o falangă de „Volkswagen” cu care conducătorii partidului au cutreierat țara în timpul campaniei electorale. De peste ocean au sosit în Uganda bani „sfințiți” — folosiți și ei pentru a sprijini partidul democrat care, după alegeri, a început să se numească partidul catolic.

Preoții catolici ațîță vrajba între triburi, aruncînd răspunderea în mod fals asupra actualului guvern. Catolicii luptă deopotrivă împotriva protestanților și, bineînțeles, împotriva partidului Congresului popular care se află la putere.

„Preoții catolici mai stăpînesc încă sufletele, destinul și viața africanilor. Dar chiar de pe acum se întrezărește o rază de lumină. Uganda, „perla Africii”, a devenit independentă. Eliberarea poporului ei a început — oricît ar dori să împiedice acest lucru sfinții părinți care se ascund de realități între zidurile groase ale minăstirilor.

I. Beliaev